

DANIYELI **Enshokolezi**

Ecitabu ca Daniyeli cijira omuhigo gwâgo gwâgo n'obwôrhere bw'owaciyandikaga bubà bwâgo bwâgo. Owaciyandikaga akolesagya enshambâlo za mîra. Omuhigo gw'owaciyandikaga gwàli gwa kurhûliriza Abayahudi bâli omu malibuko g'ebindi bihugo erhi kushimba amarhegeko kwâgo kwâgo kurhuma. Nyamuzinda ye rhabâla abantu bamulangâlira amango bali omu malibuko.

Owayandikaga eco citabu alêba oku amalibuko gashinga kasanzi kasungunu kône. Buzinda omurhûla gwâyishibà. Okulibuzibwa bwenêne kwayishikulikira «amango mazinda». Obwâmi buzinda bwâyishibà bwâmi bw'abatagatifu. «Mwene omuntu» ayishiyîma n'obwâmi bwâge bwâyishibà bw'ensiku zoshi (cigabi 7). Emyanzi ya 12, 2 eyigîriza n'obwâlagale okufûka kw'omubiri n'oluhembo lwa ngasi muntu oku bijiro byâge.

Ecitabu ca Daniyeli bwo bulêbi buzinda bw'Amalaganyo ga mîra, bumanyîsa Omucunguzi n'obwâmi bwâge. Okuyisha kw'Obwâmi bwa Nyamuzinda gwo murhima gw'Emyanzi y'Akalembe isharhu mirhanzi. Yezu, Mwâmi w'obwo bwâmi ayîshicîderha yêne «Mwene Omuntu» (7, 13-14; Mat 8, 20). Ahugûla n'obwâlagale oku ayîshire okuyunjuliza obulêbi bwa Daniyeli. Omu Ndagâno Mpyâhya,

Amafulûlo ga Mutagatîfu Yowane gashushana n'ecitabu ca Daniyeli.

EBIRIMWO

1. Enshamâlo kuli Daniyeli n'abâbo: cigabi 1, 1—6, 29
2. Okubonekerwa kwa Daniyeli: cigabi 7, 1—12, 13
3. Okuyûshûla ebinwa: cigabi 13, 1—14, 41

I. Daniyeli ahêkwa bujà boshi n'abâbo e Babiloni

¹ Omu mwâka gwa kasharhu gw'engoma ya Yehoyakimu*, ali mwâmi w'e Yûda, Nabukondonozori mwâmi w'e Babiloni; ayish'irhêra Yeruzalemu anamugorha.

² Nyakasane anacihâna bunya mpira Yehoyakimu mwâmi w'e Yûda kuguma n'ecihimbi c'ebirugu by'aka-Nyamuzinda, Nabukondonozori anacibigukumba abijâna omu cihugo ca Shineari†, omu mbîko ya banyamuzinda bâge bw'obwîhambi.

³ Mwâmi anacibwîra Ashipenaza, ye murhambo w'abaganda bâge mpu ajirhôla omu bene Israheli abâna b'omulala gwa mwâmi n'abandi baluzi:

⁴ Mpu bacishoge muli bo abâna barhalikwo ishembo, abâna basolehire, ba burhimanya, bâna bayigîrizibwe, ba bukengêre, banali bâna ba misî,

* **1:1 1, 1** Omwâka gwa kasharhu kurhenga Yehoyakimu ali mwâmi gwâli mwâka gwa 606 embere Mwâmi Yezu aburhwe. Oku biyêrekîre obwâmi bwa Yehoyakimu, olole 2 Bâm 23, 34; 24, 6.

† **1:2 1, 2** Shineari: kwo kuderha cihugo ca Babiloni.

mpu bahêkwe e bwâmi banayîgire yo olulimi n'olwandiko lwa abanya-Kaldeya.

⁵ Mwâmi akazâgibalîsa ngasi lusiku oku biryo yêne alyakwo n'okubanywesa yêne oku idivayi ananywakwo, ntyo mpu hano babà hamâlerwa myâka isharhu, bahashe okugendikazikolera mwâmi.

⁶ Abôla bâna b'e Yûda bâlimwo: Daniyeli, Ananiasî, Misaheli na Azariasî[‡].

⁷ Olya murhambo w'abaganda abayîrika amazîno; ayîrika Daniyeli erya Baltazari, Ananiasî erya Sadraki, Misaheli erya Mesaki, na Azariasî erya Abednego.

⁸ Daniyeli arhôla omuhigo gw'okurhahemuka n'ebiryo n'idivayi ly'e bwâmi, anacihûna olya murhambo w'abaganda mpu amanye barhagihe-muka.

⁹ Nyamuzinda arhuma Daniyeli arhona anabalirwa n'oyôla murhambo w'abaganda.

¹⁰ Oyôla murhambo w'abaganda anacibwîra Daniyeli erhi: «Nyôbobire nti Nnâhamwîrhu ye warhegekaga ebimwakazilya n'ebi mwakazinywa, ayishikaliha hano abona mwêhe mushuhire omu binyu bâna muyumânîne oku maburhwa, ntyo mwanarhuma mpanwa na mwâmi.»

¹¹ Ci Daniyeli anacibwîra omulanzi, oyu omukulu w'abaganda ahâga oburhegesi bw'okukaz'ihà Daniyeli, Ananiasî, Misaheli na Azariasî ebiryo erhi:

¹² Nkuhûnyire mâshi orhangirhangula kuli

[‡] 1:6 1, 6 kuli kuderha omu cihebraniya: Daniel, Ananyahu, Mishaël na Azariyahu

rhwe mango ga nsiku ikumi, bakazirhuhà enshogo-lubala oku kulya n'amîshi bwîshi oku kunywa,

¹³ buzinda wânayishilola kurhi obusù bwîrhu buhimbire omu kubugerera oku bw'abirhu badwîrhe balya eby'oku bwâmi, oku wankayishigibona kwo wankanajirira abârhumisi bâwe.

¹⁴ Olya muganda anaciyêmêra kulya bahûnyire abarhangulirakwo mango ga nsiku ikumi.

¹⁵ Erhi ezôla nsiku ikumi zigera, lolà oku bo bâli bayinjihire, bo bânali batwezire kulusha eyindi misole yakazâgilya eby'omu bwâmi.

¹⁶ Lêro erhi olya muganda abona ntyo, arhenza birya biryo by'ebwâmi n'idivayi, akazibahà enshogo-lubala zonène.

¹⁷ Abôla bânarhabana oku banali bâni, Nnâmahanga abashobôza enshôkano y'obukengêre n'ey'obumanye omu ngasi lwandiko kuguma n'oburhimanya, na Daniyeli akazâg'ihugûla ngasi bya kuzânwa na ngasi bilôrho.

¹⁸ Erhi amango g'okujibayêrekana ebwâmi gahika, olya murhambo w'abaganda anacibahêka embere za Nabukondonozori.

¹⁹ Mwâmi arhondêra ashambâla nabo, na muli balya bâna boshi ntâye wahisirekwo Daniyeli, Ananiasi, Misaheli na Azarias; bâba bo bacîshogwa mpu bakazirhumikira mwâmi.

²⁰ Oku ngasi madôso ga burhimanya n'agw'obukengêre bunji mwâmi akazâgibadôsa, akazibona oku balushire kali ikumi abalenga n'abashonga b'omu cihugo c'obwâmi bwâge

coshi.

²¹ Daniyeli alama ntyo kuhika oku mwâka murhanzi gwa mwâmi Sirusi.

II. Ecilôrho ca Nabukondonozi: ensanamu yajiragwa n'eb'y'envangenvange

2

Mwâmi adôsa abashonga bâge

¹ Omu mwâka gwa kabirhi kurhenga Nabukondonozi ali mwâmi, Nabukondonozi anacilôrha ebilôrho bidârhi byamujugumya omurhima byanamubuza îrò*.

² Mwâmi anacihamagala abagula, abashonga n'abalagwè bâge kuguma n'abandi banya-Kaldeya mpu bamuhugûlire ebyôla bilôrho bikali ntyo; banaciyisha badêka embere zâge.

³ Mwâmi anacibabwîra, erhi: «Nalôsire ecilôrho cibîcibî, canjugumya omurhima omu kulonza okuhugûla ecôla cilôrho cibîcibî».

⁴ Abâ-Nyakaldeya banacishuza mwâmi omu lulimi lw'eciharameya mpu:

«Yâgirwa mwâmi, olame ensiku zoshi! Bwiraga bambali bâwe ecôla cilôôrbo, nîrhu rhwanakuhugûliraco».

⁵ Mwâmi ashuza Abanyakaldeya ababwîra, erhi: «Mmubwîre n'obwâlagale, akabâ murhambwîziri ecôla cilôrho n'okucimpugûlira, mweshi namurhola bihimbi bibimbi n'enyumpa zinyu zishube camvu.

* **2:12, 1** Ahanya-Kaldeya kwo kuderha ahâla balya boshi bayishi obulenga bw'abafumu n'obw'abashonga.

⁶ Ci kwônene erhi mwankananfululira ecôla cilôrho n'okucimpugûlira, nanamuhà enshôkano mwandu, ngalo mwandu n'irenge lya ngasi lubero; ntyo mumbwîrage ecôla cilôrho munacimpugulire.»

⁷ Bashubishuza baderha mpu: «Mwâmi abwîrage abarhumisi bâge ecôla cilôrho, nîrhu rhwanamuhugulira co.»

⁸ Mwâmi anacishuza, erhi: «Okuli mmanyire oku mudwîrhe mwalonza okuheza amango kwônene bulya mubwîne kurhi nahizire.

⁹ Akabà murhambwîziri ecôla cilôrho, mweshi mwahâbwa bubane buguma. Bulya biri binwa bya bunywesi na byakushologosa ebi murheganyize okuyishimbwîra, omu kulinda mpu amango garhangihinduka; ntyo murhangimbwîra ecôla cilôrho, nâni nanamanyira ahwôla oku mwacimpugulira bwinjà.»

¹⁰ Abà-Nyakalideya banacimushuza. mpu: «Ntâ muntu ciru n'omuguma hano igulu wankahashifulûla ebyôla mwâmi ahûnyire. Bashub'inayûshûla mpu: Ciru na kandi ntâ mwâmi okola ohûnyire abashonga bâge, abagula bâge nîsi erhi wundi munya-Kaldeya kwa bene okwôla.

¹¹ Akantu mwâmi ahûnyire kali kazibu, na ntâ muntu wankahasha okukafululira mwâmi, nkaba ba nyamuzinda boki bo barhayûbaka haguma nîrhu rhuli bantu balinda olufû.»

¹² Okwôla kwarhuma mwâmi akunira bwenêne, anacirhegeka mpu banigûze abarhimanya boshi b'omu Babiloni,

13 bajâkwo balonza Daniyeli n'abâbo mpu babayîrhe.

Obufulûle muli Daniyeli

14 Lêro Daniyeli anacibona ishuzo linjà na lya kucizibuka, alihà Arioki, ye wali murhambo wa abalanzi ba mwâmi, owali okola acîrheganyize okuyîrha abarhimanya boshi b'omu Babiloni.

15 Abwîra Arioki, erhi: Welihâ murhambo wa mwâmi: «Cîrhumire mwâmi abâna duba irhegeko lya bene elyo?» Arioki anarhondêreza Daniyeli kurhi byabîre koshi.

16 Lêro Daniyeli akanya ajà emunda mwâmi ali amuhûna mpu amuhè akasanzi lyo ahashihugûlira mwâmi ecilôrho câge.

17 Ho na halya Daniyeli akanya ajà emwâge n'ogwôla mwanzi ajigumanyîsa Ananiasi, Misa-heli na Azarasi, bwo bâbo mpu:

18 mâshi bahûne obonjo bwa Nyamuzinda w'empingu amanyîse elyo ihwe balekiyîrha Daniyeli boshi n'abâbo haguma n'abandi barhimanya b'omu Babiloni.

19 Okubundi liryâ ihwe lyanacimanyisibwa emunda Daniyeli ali omu kubonekerwa budufu. Daniyeli anacivuga omunkwa emwa Nyamuzinda w'e mpingu.

20 Daniyeli anaciderha, erhi:

«Liyagirwe izîno lya Nyamuzinda, omu myâka n'emyâka bulya yêne ye Nn'oburhimanya n'emisî

21 Yêne ye ohindula akasanzi n'amango, ye oyîmika abâmi ayîmûle n'abandi ye

ohâna oburhimanya oku barhimanya
n'obumanye oku banya-bukengêre.

²² Ye ofulûla amahwe n'ebifulike ye nakubona
eby'omu mwizimya ye na nn'obumoleke

²³ We nakuza, yâgirwa Nyamuzinda wâbà larha
ebwa kubà wampîre oburhimanya n'emisî,
ebwa kubà wamârhumanyîsa buno ebi
rhwakazâgikusengera, omu kurhumanyîsa
ecilôrho ca mwâmi».

²⁴ Co carhumirage Daniyeli ajà emwa Arioki, olya Mwâmi ahâga obuhashe bw'okumalîra abarhimanya b'e Babiloni boshi; anajà emunda ali amubwîra erhi: «Omanyè wankayîrha abarhimanya b'omu Babiloniya; mpêka emunda mwâmi ali najibwîriza mwâmi oku biyêrekîre ecilôrho câge.»

²⁵ Arioki anacihêka duba duba Daniyeli emunda mwâmi ali anacimubwîra, erhi: «Nabwîne muli balya bantu barhengaga e Yûda, omuntu wamanyîsa anahugûlire mwâmi ecilôrho câge!»

²⁶ Mwâmi anacirhola akanwa abwîra Daniyeli (owakazâgiderhwa Baltazari), erhi: «Ka wankahasha okumbwîra ecilôrho nzindilôrha n'okucimpugûlira?»

²⁷ Daniyeli anacishuza mwâmi amubwîra, erhi: «lhwe mwâmi ahûnyire, ntâye omu barhimanya boshi, ntâye omu bagula, ntâye omu bashonga na ntâye omu balaguzi, wahashiricihugûlira mwâmi.

28 “Ci kwônene ho Nyamuzinda w’empingu† abà ye ovulûla amahwe, ye wanamanyisagya mwâmi Nabukondonozi ebyayishiba omu nsiku nzinda. Ecilôrho câwe n’eby’okuzânwa byakugezire omu irhwe amango wali ogweshîre by’ebi”:

29 “We, oyu yâgirwa mwâmi, enkengêro wali ogwêrhe en’ôbà ogweshîre ziyêrekîre ebyayishibà omu mango gayisha na olya ovulûla amahwe anakumanyisize ebikwânîne okuyishibà”.

30 “Oku binyêrekîre, ntankaderha nti ngwêrhe obwâni bwâni burhimanya bulya bwankarhuma nalusha abandi bantu, ci erî ihwe kufulûlwa lyafulûlwa, lyo bahash’ilihugûlira mwâmi, onamanyireho enkengêro z’omu murhima gwâwe”.

31 “We, oyu yâgirwa mwâmi, wajire ahôla wanacibona ecilôrho, alà wanacibona ensanamu ndîndî, eyôla nsanamu ndîndî eyanakazagimoleka bwenêne yanaciyimanga embere zâwe, n’enshusho yayo yali ya kuyôbohya”.

32 “Eyôla nsanamu yali egwêrhe irhwe ly’amasholo gatuzirwe bwinjinjà, ecifuba n’amaboko gâyo byâli bya marhale, enda n’amahiji byâli mulinga”.

33 “amagulu gâli ga cûma, n’enshando zâli cihimbi cûma na cihimbi ibumba”.

34 “Wanacibona ibuye lyâhona oku ntongo buzira kuboko kulijûcire, lyanacishurha galya

† 2:28 2, 28 Daniyeli arhangir’ihugûla ebijiro byacizindig’igera, ebiyêrekîre amalibuko gâdwîrhwe n’ab’e Babeli; cikwône àcihugwîre ebya mîra, ebiyêrekîre okulinda Omucunguzi n’okulinda obwâmi bwa Nyamuzinda hano igulu.

magulu g'ecûma n'ag'ibumba g'erya nsanamu, lyanacigavunyungula”.

35 “Lêro n'ebindi nabyo byanacivunyunguka, ecûma, ihumba, amarhale, omulinga n'amasholo byanaciyôrha nka mulôlo gwayehûkanwa n'empûsi canda, empûsi yanacibiyehûkana buzira kusiza akantu; na liryâ ibuye lyavunyungulaga erya nsanamu lyahinduka ntondo nnene yanacibumba igulu lyoshi”.

36 “Ecôla co cilôrho; amahugûlo gâco rhukolaga rhwagabwîra mwâmi.

37 W'oyo, yâgirwa mwâmi oli mwâmi w'abâmi, na Nyamuzinda w'empingu akuhîre obwâmi, obuhashe, emisî n'irenge”

38 “na ngasi habà muntu n'ensimba z'erubala, n'enyunyi z'emalunga byoshi abihizire omu maboko gâwe: we oligi liryâ irhwe ly'amasholo”.

39 “Na cazînda, enyuma zâwe, hayishiyisha obundi bwâmi busungunu kukulusha, n'obundi bwâmi bwa kaskarhu bw'omulinga, bwayishiyima igulu lyoshi”.

40 “Obwâmi bwa kani bwayishibà buzibu nka cûma, na nka kulya ecûma civunyungula n'okushanguliza byoshi, nka kulya ecûma cishanguliza byoshi, ntyo kwo obwôla bwâmi bôhe bwayishishanguliza, buvunyungule bihimbi bihimbi ago gandi mârni goshi”.

41 “Wâbwîne oku amagulu gâyo n'amanò gâyo gàli ga cihimbi ibumha lya mubumbi, na cihimbi gàli ga cûma ebwa kubà bwâyishibà bwâmi bugabe mwo bwâyishibà n'obuzibu bw'e cûma nka kulya wanabonaga ecûma cigushe haguma n'ibumba”.

⁴² “Galya mano wabonaga gali cihimbi cûma na cihimbi ibumba kuli kuderha oku obwôla bwâmi bwâyishibà lunda luguma buzibu na n’olundi lunda bubè bulembagusire”.

⁴³ “Wàbwîne oku ecûma càli cigushe haguma n’ibumba bulya bwâyishibà ngushane ya bantu, ci kwônene barhayumvanya nka kula ecûma n’ibumba birhagwârhana”.

⁴⁴ “N’omu mango g’abôla bâmi, Nyamuzinda w’empingu, ayishiyianza obundi bwâmi bulya burhankacishandwa ciru n’eriguma na oburhegesi bwâbo burhakacihâbwa oku lundi lubaga. Bwavunyungula bunashandâze agôla gandî mâni, nabo bône bwayôrha ensiku n’amango”.

⁴⁵ “Byâbà nka kulya wanabonaga ibuye lyahona lyône oku ntondo buzira kuboko kulijûcire, kandi lyavungunyula ecûma, omulinga, amarhale n’amasholo. Nyamuzinda ye mukulu kulusha byoshi amamanyisa mwâmi ebyayishiyisha omu gandî mango; ecôla cilôrho ciri c’okunali n’amahugûlo gali mimâna.”»

Mwâmi ahungama obwêmêre bwâge

⁴⁶ Oku bundi mwâmi Nabukondono zori anacikumba bûbi, anacifukamiriza embere za Daniyeli, anacirhegeka mpu bamurhûle enterekêro banamutumbûkize obukû.

⁴⁷ Kandi mwâmi ashubishambâza Daniyeli amubwîra, erhi: «Okunali, Nyamuzinda wâwe ye Nyamuzinda wa banyamuzinda, ye mukulu w’abâmi, ye nyamuvulûla amahwe, ebwa kubà wavulwîre elyo ihwe.»

⁴⁸ Oku bundi, mwâmi anacijira Daniyeli muguma w'omu barhambo bâge bakulu anamuhà empêmbô nnene na nyinji, amujira murhambo w'ecihugo ca Babiloni coshi na mukulu w'abarhimanya boshi b'omu Babiloni.

⁴⁹ Oku musengero gwa Daniyeli, mwâmi àjira barhambo b'eby'omu Babiloni byoshi Sadraki, Mesaki na Abednego, Daniyeli anacibêra oku bwâmi.

III. Irhegeko ly'okuharâmya ensanamu y'amasholo

3

Nabukondonozori ayîmanza insanamu y'amasholo

¹ Mwâmi Nabukondonozori anacibumba insanamu y'amasholo, obulî bwâyo bwâli bwa makano makumi galindarhu n'obugali bwâli bwa makano ndarhu; agendiyiyimanza omu kabanda ka Dura, omu cihugo ca Babiloni.

² Mwâmi anacihuluza abarhambo bâge, abalenga b'amarhegeko, abatwî b'emmanja na ngasi bakulu b'omu cihugo, mpu bajè oku lusiku lukulu lw'okugishwa kw'eyôla nsanamu yayîmanzibwe na mwâmi Nabukondonozori.

³ Ntyo bashûbûkirayo, abarhambo boshi, abarhumisi, abarhambo b'akashala, abahanûzi, abarhindisi, abalenga b'amarhegeko, abatwî b'emmanja na ngasi bandi bakulu b'omu cihugo, boshi bashûbûkira yo mpu bajè kuli olwôla lusiku lukulu lw'okugisha eyôla nsanamu yayîmanzibagwa na mwâmi

Nabukondonozori. Bacîhira embere z'ensanamu mwâmi Nabukondonozori ayîmanzagya.

⁴ Omukûbiza anacihamagaza n'emisî yoshi, erhi: «Mwe bantu ba ngasi lubaga, abà ngasi ishanja na ngasi lulimi, muhîrwe eri irhegeko mpu:

⁵ Hano muyumva izù ly'omushekera, ely'akarhêra, ely'olulanga, ely'enzenze ely'elikembe, ely'ecinanda n'elya ngasi lubero lya bizihwa, mweshi mwanakumba bûbi, muharâmye eyôla nsanamu mwâmi Nabukondonozori ayîmanzize.

⁶ Ngasi yeshi orhakumbiri bûbi n'okulahira okuyiharâmya ayishikwêbwa ho na halya omu ndugurhira y'omuliro.»

⁷ Okwôla kwarhuma erhi olubaga luyumva izù ly'omushekera, ely'akarhêra, ely'olulanga, ely'enzenze, ely'elikembe n'elya ngasi bindi bizihwa, embaga zoshi, amashanja n'abantu ba ngasi lulimi, bakumbà bûbi, bakola baharâmya eyôla nsanamu yayîmanzibagwa na mwâmi Nabukondonozori.

Abayahudi bashobekwa banatwirwa olufû

⁸ Kuli okwôla, baguma omu Banya-Kaldea bayisha balishobeka Abayahudi.

⁹ Banacibwîra mwâmi Nabukondonozori mpu: «Yâgirwa Mwâmi, olame ensiku zoshi!

¹⁰ W'oyu Yâgirwa Mwâmi wahanyire eli irhegeko mpu ngasi muntu wânayumve izù ly'omushekera, ely'akarhêra, ely'olulanga, ely'enzenze, ely'elikembe, ely'ecinanda n'elya ngasi bindi bizihwa, agwâsirwe akumbe bûbi, aharâmye eyôla nsanamu y'amasholo.

11 Kandi wanaderha oku ngasi yêshi orhakumbiri bûbi akabula buharâmya, oyôla anakwêbwe omu ndugurhira y'omuliro.

12 Ci haligi Abayahudi, abà wênene wajiraga bakulu b'okulanga eby'omu cihugo c'e Babiloni, bo Sadraki, Mesaki n'Abednego, abôla bantu barhajira bukenge buci kuli we, yâgirwa Mwâmi, barharhumikira banyamuzinda bâwe, barhanakumba bûbi embere z'erya nsanamu y'amasholo wayîmanzagya.»

13 Oku bundi Nabukondonozeni akunira, yêshi arûkûza bwenêne, anacirhegeka mpu bajilêrha Sadraki, Mesaki n'Abednego; abôla bantu banacyisha babadwîrhwe embere za mwâmi.

14 Nabukondonozeni abadôsa, erhi: «Ka kwo binali wâni Sadraki, Mesaki na Abednego mpu murharhumikira Nyamuzinda wâni, mpu murharâmya erya nsanamu y'amasholo nzindiyîmanza?

15 “Lêro akabà mucirheganyizagye, hano munayumva izù ly'omushekera; ely'akarhêra, ely'olulanga, ely'enzenze ely'elikembe, ely'ecinanda n'elya ngasi bindi bizihwa, okukumba bûbi n'okuharâmya erya nsanamu nayîmanzagya. Ci mukabula kuyiharâmya, bwo na buno mwakwêbwa omu ndugurhira y'omuliro, na nyamuzinda ohi wankacibashugunula omu maboko gâni?”»

16 Sadraki, Mesaki n'Abednego banacishuza mwâmi banacimubwîra, mpu: «Nabukondonozeni, ntâco rhugwâsirwe okukushuza kuli ecôla cinwa.

17 “Akabà Nyamuzinda wîrhu, olya rhurhumikira, alonzize okurhurhenza muli

eyo ndugurhira y'omuliro, anahashirhurhenza n'omu maboko gâwe, yâgirwa mwâmi”.

¹⁸ “Na ciru akabà arhali ntyo, omanyè wâni mwâmi oku rhurhârhumikire oyôla nyamuzinda wâwe, rhurhânaharâmye eyôla nsanamu yâwe y'amasholo oyîmanzize.”»

¹⁹ Obwo Nabukondono zori ayunjula burhè n'obusù bwâge bwahinduka erhi Sadraki, Mesaki na Abednego bàrhuma. Erhi ashubirhòla akanwa, arhegeka mpu erya ndugurhira edukûzibwe kali nda kulusha oku eyôrha etwânwamwo omuliro.

²⁰ Anacirhegeka abasirika bazibuzibu b'omu murhwe gwâge mpu bashwêke Sadraki, Mesaki, n'Abednego, banakwêbwe omwôla ndugurhira y'omuliro.

²¹ Oku bundi, abôla bantu haguma n'ebishûli byâbo n'orhubutura rhwâbo n'ensirha zâbo n'eyindi myambalo yâbo banacibaziriringa banabâkwêba omu ndugurhira y'omuliro.

²² Ebwa kubà eryo irhegeko lya mwâmi lyâli lyakuyûkirizibwa duba duba, n'ebwa kubà endugurhira yali ehirûsire okurhalusire, engulumira y'omuliro yayîrha balya bantu bashwêkaga Sadraki, Mesaki n'Abednego.

²³ Nabo abôla bantu oku banali basharhu, kwo kuderha Sadraki, Mesaki n'Abednego, bakwêbwa muli eyo ndugurhira y'omuliro boshi banali baziriringe.

Olwimbo lw'Azariasi omu ndugurhira y'omuliro

24 Bajà balambagira omwôla ngulumira y'omuliro, bajà bakuza Nyamuzindada banaharâmya Nyakasane*.

25 Azariasî ayimanga aderha ogu musengero; erhi abumbûla akanwa anali muli eyôla ngulumira y'omuliro aderha erhi:

26 Oyagirwe Nyakasane Nyamuzinda wa Bashakulûza; izîno lyâwe likuzibwe linaje irenge ensiku zoshi.

27 Bulya oli mushinganyanya muli ebi warhujirîre byoshi, n'emikolo yâwe eri y'okuli n'enjira zâwe zishingânîne, n'obucîranuzi bwâwe buli bw'okuli.

28 Bulya wahanyire obucîranuzi bw'okunali muli oku wanarhujirîre kwoshi kuguma n'okuwajiriraga olugo lutagatîfu lwa larha, Yeruzalemu; wajira okwôla kunali kunashingânîne koshi erhi byâha bîrhu birhuma.

29 Bulya rhwajizire ecâha rhwanahemuka embere zâwe rhwanayunjula amabî goshi.

30 Rhurhashimbaga amarhegeko gâwe goshi, rhurhagabîkiriraga rhurhanagakulikiraga nk'oku wanali orhegesire lyo rhubona iragi.

31 Empîmbo warhuhimbwîre zoshi na ngasi kundi warhujirîre, okwôla kwoshi wakujizire n'obushinganyanya.

* 3:24 3, 24 Aha, lyo ishwinjiro ly'ebiyandisirwe omu lulimi lw'eciharameya, n'enkulikizi yayo rhuyilole oku mulongo gwa 91; 3, 24-90: Eyi myanzi erhali omu Bibliya y'e cihabraniya, cikwône ehugwîrwe omu cigereki. Ekleziya yayirhôzire nka cigabi ca Bibliya.

- 32 Wàrhuhanyire emwa abashombanyi bagalugalu, abapagani babî bwenêne, emwa omwâmi orhîshi bushinganyanya, alushire abà hano igulu lyoshi bubî.
- 33 Na bunôla rhurhacîshomya nti rhwabumbûla akanwa; enshonyi n'ebihamba byayisire bambali bâwe, kuguma na ngasi bandi banakuharâmya.
- 34 Yâgirwa orharhulekereraga omu maboko g'abashombanyi bîrhu erhi izîno lyâwe lîrhuma, orhanavunaga endagâno yâwe.
- 35 Yâgirwa orharhurhenzagya kwo obwonjo bwâwe oku makwânane gw'omwîra wâwe Abrahamu, n'aga mwambali wâwe Izaki n'omutagatîfu wâwe Israheli.
- 36 Abà walaganyagya mpu waluzwa iburha lyâbo nka enyenyêzi z'oku nkuba, na nka mushenyi g'omu nyanja.
- 37 Bulya, yâgirwa Nyakasane rhwe rhukola banyi kulusha omu gandi mashanja goshi, rhu-nalibusire buno omu igulu lyoshi erhi byâha bîrhu birhuma.
- 38 Bunôla ntà mwâmi, ntà murhambo, ntà mulêbi rhucijira; ntà nterekêro rhucijira ôli ez'okukuza, ôli ez'enkalangè, ciru n'okutumbûsa enshangi, rhurhacijira ciru aha rhwakakurhûlira eby'omu mburho zîrhu lyo rhurhona emunda oli.
- 39 Ci, Yâgirwa nîrhu rhuyankirirwe n'omurhima gw'obucîyunjuze gunayunjwîre bwîrhôhye.
- 40 Rhubè nk'abadwîrhe enterekêro z'ensîrîra z'engandabuzi n'ez'empanzi, nîsi erhi nk'abadwîrhe ez'ebihumbi by'ebibuzi

bishushagîre; ntyôla kwo ebâge ene eyi nterekêro rhukurhûzire bunôla, enabè nyimâna embere zâwe, bulya ntâko bankabulabula abakulangâlira.

41 Yâgirwa we rhukulikîre bunôla n'okukurhînya n'omurhima gwîrhu goshi, rhwayisha rhwalongereza obusù bwâwe.

42 Orharhubonêse nshonyi. Ci, Yâgirwa orhujirire nk'oku obutûdu bwâwe bunali na nk'oku obwonjo bwâwe bunji bunali.

43 Orhulikûze n'ebirhangâzo byâwe n'izîno lyâwe lij'irenge, yâgirwa Nyakasane.

44 Barhungwe n'obwôba ngasi balibuza olubaga lwâwe, enshonyi zibabumbè omu kuhoza obuhashe n'irenge bagwêrhe n'emisi ebahwêre.

45 Banamanye oku wêne we Nyakasane, wêne we Nyamuzinda oyunjuzize igulu irenge!

46 Ci kwônene balya barhumisi ba mwâmi bakwêbaga balya bantu basharhu omu ndugurhira y'omuliro barhahusagya okuyidukumbya omu kuhiramwo ebitoro, ebikundukundu by'ecimoge, amagoba g'eyindi mirhi gayâka nka mavurha n'amashami g'emizâbîbu.

47 Engulumira yakazihika omu nkuba-karhî, ya makano makumi anni na mwenda oku nyanya ly'endugurhira y'omuliro.

48 Lêro omuliro gwalandira gwanayôca Abanya-Kaldeya boshi bali eburhambi bw'endugurhira y'omuliro.

49 Ci malahika wa Nyakasane ali amâbungulukira omu itanuru, abêra boshi

na Azariasi n'abâbo, akazirhenza omwôla ndugurhira ezôla ngulumira ndârhi z'omuliro.

⁵⁰ Omwôla ndugurhira ahiramwo empûsi y'ehibohôlolo, empûsi y'ecishuhaha, ntyo omuliro gurhabahikagakwo ciru n'eriguma, gurhabababazagya gurhanabajiraga akantu.

Olwimbo lwa misole isharhu

⁵¹ Okubundi abôla bantu basharhu nka muntu muguma, banacijâ omu kanwa baharâmya, bacîshinga banakuza Nyamuzinda omwôla ndugurhira y'omuliro baderha, mpu:

⁵² «Osûhirwe Nyakasane Nyamuzinda wa bashakulûza, okuzibwe onaj'irenge emyâka n'emyâka. Lisûhirwe izîno ly'irenge lyâwe litagatîfu, Okuzibwe onajè irenge emyâka n'emyâka.

⁵³ Osûhirwe omu nyumpa ntagatîfu y'irenge lyâwe. Okuzwe onaj'irenge emyâka n'emyâka.

⁵⁴ Osûhirwe oku ntebe y'obwâmi bwâwe, Okuzibwe onaj'irenge emyâka n'emyâka.

⁵⁵ Osûhirwe we fukûla emisima, we na bwârîre kuli bakerûbini oganze onagandâze emyâka n'emyâka yoshi.

⁵⁶ Osûhirwe omu cirêre c'oku nkuba, oganze onagandâze emyâka n'emyâka yoshi.

⁵⁷ Mwe biremwa bya Nyakasane mukuze Nyakasane, kuzagyi ye munamuhè irenge emyâka n'emyâka.

⁵⁸ Mwe bamalahika ba Nyakasane, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka, n'emyâka.

- 59 Mwe malunga ga Nyakasane, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 60 Mwe mîshi g'oku nkuba, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 61 Mwe mahashe goshi, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 62 Ninyu mwe izûba n'omwêzi, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 63 Mwe nyenyêzi z'emalunga, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 64 Mwe nkuba, ninyu mwe lumè, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 65 Mwe mpûsi mweshi, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 66 Mwe muliro n'idûrhu, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 67 Mwe mpondo n'ecanda, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 68 Mwe lumè n'amahuhira, mukuze Nyakasane, kui ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 69 Mwe mboho n'emisirûla, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 70 Mwe bibuye n'olubula lw'oku nkuba, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.

- 71 Ninyu mwe budufu n'omûshi, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 72 Mwe bumoleke n'omwizimya, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 73 Mwe milazô n'ebitù, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 74 Igulu likuze Nyakasane, limukuze linamuhe irenge emyâka n'emyâka.
- 75 Mwe ntongo n'orhurhondo, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 76 Mwe mburho z'omw'idaho mweshi, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 77 Mwe maliba mweshi, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 78 Mwe nyanja n'enyîshi, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 79 Mwe mpirahira na ngasi hindi binyagasi by'omu mîshi, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 80 Mwe nyunyi z'emalunga, mukuze mweshi Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 81 Mwe nsimba z'erubala, ninyu bishwêkwa by'eka, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 82 Mwe bene abantu, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.

- 83 Wâni Israheli, kuza Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 84 Mwe badâhwa ba Nyakasane, mukuze Nyakasane, kuli ye obuhashe n'irenge emyâka n'emyâka.
- 85 Mwe bambali ba Nyakasane, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 86 Mwe mirhima n'amaroho g'abashinganyanya, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 87 Mwe batagatîfu n'abîrhôhye b'omurhima, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka.
- 88 Ananiasi, Azarias na Misaheli, mukuze Nyakasane, kuli ye obukuze n'irenge emyâka n'emyâka. Bulya arhufumize ecihenama, anarhuyâsa olufû; amârhumya oku ngulumira y'omu ndugurhira y'omuliro, amârhumûla omu karhî k'omu liro n'engulumira zâgwo.
- 89 Vugagi Nyakasane omunkwa bulya ali mwinjà; bulya obuzigire bwâge buli bw'ensiku n'amango.
- 90 Mweshi mwe mumuharâmya, mukuze Nyakasane Nyamuzinda wa ba nyamuzinda, mumukuze munamuvuge omunkwa, bulya obuzigire bwâge buli bw'e nsiku n'amango.»

Okumanywa kw'ecisômerîne

⁹¹ Okubundi, mwâmi Nabukondonozori anacifuduka, ayimuka duba duba anacibwîra abagula bâge b'ihano, erhi: «Ka rhurhakhwêbire omu muliro balya bantu basharhu erhi banali bashwêke?» Banacishuza mwâmi, mpu: «Nêci, kwo binali ntyo, waliha mwâmi!»

⁹² Naye ashubiza ababwîra, erhi: «Ci niono mbwînage bantu bâni barhali bashwêke bajà balambagira omu muliro barhanalumwa; n'enshusho y'oyôla wa kani eshushire mugala wa banyamuzinda».

⁹³ Oku bundi Nabukondonozori anaciyegêra aha muhango gw'erya ndugurhira y'omuliro aderha, erhi: «Sadraki, Mesaki n'Abednego, barhumisi ba Nyamuzinda w'Enyanya bwenêne, muhuluke omwo muyishe!» Oku bundi Sadraki, Mesaki n'Abednego banacihuluka, barhenga omu muliro.

⁹⁴ Abarhambo bâge, abambali, abarhambo bâge b'akashala n'abahanûzi bâge, erhi babà bamashûbûzanya, balola, babona oku gurhahumire oku mubiri gwâbo, n'oku emviri z'oku irhwe lyâbo zirhâabusire, n'ebishûli byâbo biciri bigumagumà n'oku barhanagwêrhi kabayo ka muliro.

⁹⁵ Nabukondonozori aderha erhi: «Ayâgirwe Nyamuzinda wa Sadraki, Mesaki n'Abednego ye warhumaga bamalahika bâge mpu balikûze abarhumisi bâge abamwikubagira, bàtwa irhegeko lya mwâmi, bahûna emibirî yâbo ahâli ha okukolera n'okuharâmya owundi nyamuzinda orhali nyamuzinda wâbo.

⁹⁶ Namâtwa alula lushika: Ngasi muntu, abè wa lubaga luhi, abè w'ishanja lihi, abè wa lulimi

luhi, erhi ankaderha ebigalugalu ebiyerekiye Nyamuzinda wa Sadraki, wa Mesaki n'Abednego, oyo muntu banamurhole bihimbi bihimbi n'enyumpa yâge bayihongole ebè cirundo camvu, ebwa kubà ntà wundi nyamuzinda wankahasha okulîkûza abantu okwa bene okûla.»

⁹⁷ Oku bundi mwâmi aganûziza Sadraki, Mesaki n'Abednego omu cihugo ca Babiloni.

IV. Ebindi bilôrho bya Nabukondonozori

⁹⁸ Niene Mwâmi Nabukondonozori, oku mbaga zoshi, oku mashanja n'oku bantu ba ngasi lulimi bayûbasire omu igulu lyoshi; mmulongîze omurhûla munji bwenêne!

⁹⁹ Namâbona oku kuli kwinjà mbabwîre n'ebirhangâzo Nyamuzi nda, Ow'Enyanya bwenêne, ajizire oku bunguke bwâni.

¹⁰⁰ Ebimanyîso byâge biri binene, mushâna! N'ebirhangâzo byâge biri bya kusômeza bwenêne! Obwâmi bwâge buli bw'ensiku n'amango! N'obuhashe bwâge burhenzire oku iburha kujà oku lindi!

4

Nabukondonozori aganîra ebilôrho byâge

¹ Niono Nabukondonozori, nabîre ntûlwîre omu mwâni erhi nanjagalire obugale omu bwâmi bwâni,

² ecilôrho c'ecirhangâzo canacinyishira, ca nyôbohya, nakazifudukafuduka aha

ncingo n'ebyôla byanyishiraga omu irhwe byangezamwo omusisi,

³ Nanaciyâliza irhegeko ly'okuhamagala abarhimanya boshi b'omu Babiloni nti bayishe bampugulire ecôla cilôrho.

⁴ Oku bundi, banaciyisha bayishire abagula, abashonga n'abalaguzi bâge kuguma n'abandi banya-Kaldeya n'abalaguza; nanacibabwîriza ecilôrho câni ci kwônene barhahashaga okucimpugûlira.

⁵ Cabuzinda Daniyeli anaciyisha emwâni, ye onadesiragwe Baltazari, oku izîno lya Nyamuzinda wâni ye nalgimwo abandi bazimu boshi, nanacimubwîra ecôla cilôrho.

⁶ Nanacimubwîra nti wâni Baltazari, we mukulu omu bashonga, nnamanyire oku omûka gwa Nyamuzinda Mutagatîfu gukulimwo, na ntà ihwe lya nkakuyabira, derhaga ebirhangâzo nabwîne omu kulôrha, onabihugûle.

⁷ Alaga ebi nakazâgibona omu irhwe erhi nnangwishîre: alà oku nanacibona omurhi mulîmulî omu kâgarhî k'igulu.

⁸ Ogwôla murhi gwanacilihûka, gwanazibuha, gwanahikira omu nkuba karhî, gwanakazi-bonekana omu mpande zoshi z'igulu.

⁹ Gwâli gugwêrhe ebyâsi binjinjà, n'amalehe gâgo gâli manji bwenêne, gwakazilisa abantu boshi, ensimba z'erubala zakayishibêra omu cihôho câgo, ebinyunyi by'e malunga byakarhêra omu mashami gâgo, ntà kantu kazîne karhayishigikazigulyakwo.

¹⁰ Ebyôla bilôrho byakazingera omu irhwe amango nali ngwîshîre oku ncingo na kandi Omu-

lanzi Mutagatîfu amanuka emalunga.

¹¹ Anaciyâkûza n'izû linene aderha erhi: Mukube ogwôla murhi munatwe amashami gâgwo murhenzekwo ebyâsi byoshi, munakwêbe kuli amalehe gâgo; ensimba ziyâke zirhenge omu cihôho câgo, n'enyunyi zirhenge omu mashami gâgo.

¹² Ci kwônene mulekere ekuzimu, ecikundukundu c'emizî yago, ci cibè cishwêke n'ebyûma n'emiringa, omwôla lubala lw'omu mashwa, gukazidomererwa n'olumè lw'emalunga, gu-nakazilya boshi n'ensimba ebyâsi by'erubala.

¹³ Omurhima gwago guruhacibaga murhima gwa muntu, guhâbwe omurhima gw'ensimba na byanda nda bigere erhi eyôsire ntyôla. 4, 10: Omulanzi: ye malahika. 2. 13: Byanda nda: kwo kuderha myâka nda.

¹⁴ Okwôla kwajirwa n'irhegeko ly'Abalanzi, n'ebyôla byoshi byakolwa n'abatakatifu, lyo abazîne bamanya oku Ow'Enyanya agwêrhe obuhashe oku bwâmi bw'eno igulu, anabûhe oyu alonzize n'omwîrhohye bwenêne omu bantu anamuyimuse.

¹⁵ Co cilôrho nabonaga ecôla niono mwâmi Nabukondonozi; nâwe wâni Baltazari orhuhugulirage co ebwa kubà ntâye w'omu balenga b'omu cihugo câni wankahasha okucimpugûlira; ci kwônene wêhe wanahasha, bulya bukengêre bwa ba Nyamuzinda batagatîfu bukubamwo.

Daniyeli ahugûla ebyo bilôrho

16 Okubundi, Daniyeli ye odesiragwe Baltazari arhangihulika kasanzi, enkengêro zamuja kulî. Mwâmi ashubiriza aderha erhi: «Omanyè wâni Baltazari, ecôla cilôrho n'okucihugûla kwankanakuheza obukengêre». Baltazari anacishuza erhi: «Yâgirwa Nnâhamwîrhu, eci cilôrho cije oku bashombanyi bâwe, n'okucihugûla kuje oku banzi bâwe.

17 “Ogwôla murhi wabonaga gwakula gunaba murhi muzibu n'irhwêrhwê lyâgwo lihikira omu nkuba karhî, kandi gwakazibonekana omu igulu lyoshi”;

18 “ogwôla murhi gwâli gugwêrhe ebyâsi binjinjà n'amalehe manji, ogwôla murhi gwâli kwo ebiryo by'abantu boshi, n'ogu ensimba zakazâgiyishibêra omu cihôho câgo n'enyunyi z'e malunga zakazibêra omu mashami gâgo”.

19 “Ogwôla murhi ali we, Yâgirwa Mwâmi, wabîre mukulu wanazibuha, wanacikula buzira kuhusa kuhika wahika omu nkuba karhî n'obwâmi bwâwe bwahika oku buzindazinda bw'igulu”.

20 “N'oyôla mulanzi, oyôla Mutagatîfu mwâmi anabonaga ayandagala empingu anaderha erhi: mukube omurhi munagushandâze; ci kwônene mulekere ekuzimu ecigundu n'emizî y'ogwôla murhi, munagubohe n'omugozi gw'ecûma n'ogw'omulinga omu lubala lw'omu mashwa; erhi ci kwônene gukazyôrha gwanywa olumè lw'omu nkuba, gulame haguma n'ensimba z'omu mashwa kuhika amango gâli nda gahike”.

21 “Alaga okuhugûlwa kwâco nako, yâgirwa mwâmi, n'irhegeko ly'Ow'Enyanya lyagwârha

Nnawîrhu mwâmi”.

²² “Bakulibirhakwo omu karhî k’abantu ogendilama omu karhî k’ensimba z’erubala, bakazikuha eci walya nka kula banalisa enkafu, wanalobe n’olumè lwarhenga oku nkuba na mango nda gahwa erhi onali ntyôla kuhika olinde omanyà oku Ow’Enyanya bwenêne agwêrhe obuhashe oku mâmi g’abantu hanôla igulu n’oku ye ohâna obwâmi emwa ngasi oyu analonzize”.

²³ “Nakabà barhegesire okuleka ecigundu c’ogwôla murhi kuli kuderha oku obwâmi bwâwe bwashubizibuha amango wânayêmêre oku empingu yo oburhegesi buhubuka”.

²⁴ “Co cirhumire yâgirwa nnawîrhu mwâmi, nkuhûna ntyâla: ihano lyâni liyumvîkane emunda oli: orhenzagye ebyâha byâwe omu kujira ebishingânîne* n’amabî gâwe omu kukazibêra abarhindibusire obwonjo, nkaba okwôla kwanarhuma omurhûla gwâwe gushub’ilîha.”»

Ebilôrho byayunjula

²⁵ Okwôla kwoshi kwanaciyishira mwâmi Nabukondonozori.

²⁶ Erhi kugera myêzi ikumi n’ibirhi, mpu ajà acîgezageza omu bwâmi bw’e Babiloni,

²⁷ mwâmi aderha, erhi: «K’arhali cihugo ca Babiloni ecîra, Babiloni munene bwenêne oyu niene nayûbakaga nti mwo nadêkereza obwâmi

* **4:24 4, 24** Ebishingânîne, kuli kujira ebijiro by’obushinganyanya, kwo kuderha burhabâle oku bakenyi.

bwâni n'obuhashe bwâni, kandi nti abè irenge ly'obukulu bwâni?»†

²⁸ Oku acidwîrhe aderha ntyâla izù lyanacihona empingu lyanaciderha erhi: «Wâbwîzirwe wâni mwâmi Nabukondonozi oku obwâmi bwâwe bwakunyazirwe,

²⁹ wâlibirhwakwo omu karhî k'abantu ogendilama haguma n'ensimba z'erubala, bakazikuha ebiryo nka kula banakazilisa enkafu; amango gali nda gâgera kuli we kuhika omanye oku Ow'Enyanya agwêrhe obuhashe oku mâmi g'abantu n'oku oyu alonzize ye anabuhà.»

³⁰ Muli akwôla kasanzi ebyaderhagwa kuli Nabukondonozi byanacibà; anacilibirhwakwo omu karhî k'abantu, anacikazilya olubala nka nkâfu n'omubiri gwâge gwakaziloba n'olumè lw'oku nkuba, emviri zâmuli oku irhwe zashalama nka mashala g'oku byûbi by'enyunda n'enyûnu zâge zalihûka nka za rhunyuni.

³¹ Ci erhi ensiku zibà zamagera, niono Nabukondonozi nanaciyinamulira amasù empingu, obukengêre bwâni bwangàlukira. Nanaciharâmya Ow'Enyanya bwenêne, nakuza nanavuga omunkwa emwa olyâla Obâho ensiku zoshi, oyu obuhashe bwâge buli bw'ensiku n'amango n'oyu obwâmi bwâge buli bwa kurhenga oku iburha kujà oku lindi.

³² Kuli ye abantu b'omu igulu lyoshi bali

† 4:27 4, 27 Aga mandiko gayêrekîne gurhi mwâmi agwêrhe obucibone burhagwêrhi Lugero. Ecihugo ca Babiloni càli ci-bonekîne nka lwíganyo lukulu lw'igulu. Cikwône càkasherêzîbwe dubaduha. Olwo lwíganyo luli lwakuyêrekana okugayaguzibwa kw'obucibone bwâge. Obo bucibone, babuhurhaza.

busha embere zâge; anajîre oku anasîmire haguma n'omurhwe gwâge gw'empingu, haguma n'abantu ba hanôla igulu, ntâye wankarhanga okuboko kwâge nîsi okumubwîra, erhi: «Kurhi oku wajira?»

³³ Muli akôla kanya kwonêne, obukengêre bwanacingalukira; irenge n'obugale byagalula obukuze bw'obwâmi bwâni; abahanûzi bâni n'abarhambo bâni bashub'iyish'impûna, banacinshubiza omu bwâmi bwâni, n'obuhashe bwâni bwayûshuka bwenêne.

³⁴ Bunôla niono, mwâmi Nabukondonozi, namâharâmya, namâkuza namâvuga n'omunkwa emwa Omwâmi w'empingu, oyu emikolo yâge yoshi eri y'okuli n'enjira zâge zishingânîne, Ye oli n'obuhashe bw'okuhurhaza abagenda bacijêgêga n'obucîbone.

V. Olusiku lukulu lwa mwâmi Baltazari

5

¹ Mwâmi Baltazari anacilonza okujirira abakulu b'omu cihugo câge olusiku lukulu, byâli bihumbi by'abarhambo abanywesa idivayi, naye yêne alinywa bwinjinjà embere z'ebyôla bihumbi by'abantu,

² Agôla mango bakazagidorhola oku idivayi, Baltazari arhegeka mpu bamulerhere rhulyâla rhubehe rhw'amasholo n'orhw'amarhale orhu îshe Nabukondonozi akulaga omu ka-Nyamuzinda k'e Yeruzalemu, mpu lyo naye anywêra muli rho boshi n'abarhambo bâge, na bakâge n'ebiherula byâge,

3 Banaciyisha badwîrhe orhôla rhubehe rhw'amasholo n'orhw'amarhale rhwarhengaga omu ka-Nyamuzinda k'e Yeruzalemu, banacirhangira okunywêra muli rhwo, Aligi mwâmi, abarhambo bâge, bakâge n'ebiherula byâge,

4 Banywa idivayi là, barhangira okukazi-kuza banyamuzinda b'amasholo, ab'amarhale, ab'omulinga n'ab'ecûma n'ab'emirhi n'amabuye,

5 Muli agôla mango hanacibonekana eminwe y'omuntu, eyajaga yayandika embere z'itara linene oku lukûta lwêru lw'omwôla bwâmi; Mwâmi anacibona okwôla kuboko kwakagiyandika,

6 Ahôla mwâmi arhemuka, enkengêro zâge zâgeramwo omusisi, yêshi ârhà ebirumbu n'amadwî gâge gakomanya,

7 Mwâmi anacihamagaza n'izû linene mpu bamulêrhere abalaguzi b'e Kaldeya n'abashonga bâyo; mwâmi abwîra abagula b'e Babiloni, erhi: Ngasi yêshi wakahashinsomera agâla mandiko akanampugûlira oku gadesire, namuyambisa ecishûli c'akaduku, mmuhîre olunigi lw'amasholo omu igosi, nnamujire abè ye wa kasharhu omu bwâmi bwâni.

8 Abagula boshi banacijà omu nyumpa, ci barhahashaga okusoma ebyali biyandisirwe n'okubihugûlira mwâmi,

9 Oku bundi mwâmi Baltazari anacirhemuka bwenêne, akazigeramwo omusisi, n'abarhambo bâge boshi bakazikomakomya.

10 Omwâmikazi anaciyumva okola mwâmi anaderhaga n'abarhambo bâge, anacijà

mulya nyumpa bakazagilira olusiku lukulu, omwâmikazi aderha, erhi: Yâgirwa, mwâmi, olame ensiku zoshi. Enkengêro zâwe zirharhemukaga orhanayôbohaga!

¹¹ Habà muntu muguma wa munôla bwâmi bwâwe, ajira obukengêre bwa banyamuzinda batagatîfu, amango sho acihali, babona muli oyôla muntu obukengêre, obumoleke n'oburhimanya buli nka oburhimanya bwa banyamuzinda. Oku bundi, mwâmi Nabukondonozori, yerigi sho, amujira murhambo w'abagula, abashonga b'e Kaldeya kuguma n'owa abalaguzi,

¹² ebwa kubà oburhimanya bunene bwenêne, obumanye n'obukengêre bunji bwâli muli ye, ahasha okuhugûla ebilôrho, okubwiriza abantu oku birhankayumvikana n'okubwîra abantu kurhi bajira oku mazibu goshi; ebyôla byâbonekana muli oyôla muntu, ye Daniyeli, na mwâmi amuyîrika izîno lya Baltazari. Kuziga bahamagalage oyôla Daniyeli, âhugûlira mwâmi ecôla cilôôrho!

¹³ Aho banahêka Daniyeli embere za mwâmi, Mwâmi abwîra Daniyeli erhi: «Ka we Daniyeli, wa muli balya bagwârthagwa mpira e Yûda, balya larha wali mwâmi arhenzagya mpira e Yûda?»

¹⁴ Nayumvîrhe baderha kuli we oku obukengêre bwa banyamuzinda bukubâmwo, n'oku obumoleke; obukengêre n'oburhimanya bunene bwenêne bukubâmwo.

¹⁵ Bamâyisha badwîrhe embere zâni abagula n'abalaguzi nti bayishinsomera agâla mandiko banagampugûlire, ciru barhâhashire

okumpugûlira akantu.

¹⁶ Na niono nayumvîrhe baderha oku wana-
hasha okuhugûla ebirhumvikini n'okumanyîsa
ebizibuhire. Akabà wankahashisoma ebîra
biyandisirwe n'okumpugûlira kwo kuderha kuci,
nânakuyambisa ecishûli c'akaduku, nnankuhire
olunigi lw'amasholo omu igosi, kandi wanabà we
wakasharhu oku bukulu omu bwâmi bwâni.

¹⁷ Okubundi Daniyeli abwîra mwâmi erhi: Oy-
orhane ezôla ngalo zâwe, ohè n'owundi ebyôla
by'oluhembo lwâwe! Ci kwônene nasomera
mwâmi agôla mandiko nankuhugulire gwo.

¹⁸ Yâgirwa, mwâmi, Nyamuzinda Ow'Enyanya
bwenêne alihîre sho Nabukondono zori obwâmi,
obukulu, irenge n'obuhashe.

¹⁹ N'obwôla bukulu amuhâga bwarhuma
embaga, amashanja, n'abà ngasi ndimi
bàkazigeramwo omusisi embere zâge;
akazâgiyîrha oyu analonzize, analamye oyu
analonzize; akazâgikuza oyu alonzize ananyage
oyu analonzize.

²⁰ Ci erhi omurhima gwâge gucicîkangalaza,
gucîhêka enyanya n'erhi acidârhabala kuhika
omu kucîbona, banacimurhenza kuli erya ntebe
y'obwâmi, ananyagwa n'irenge.

²¹ Banacimurhenza omu karhî k'abantu,
omurhima gwâge gwabà nka gwa nsimba,
anagendicumbika ekarhî k'ensimba z'endogomi
z'erubala, bakazimulîsa n'ebyâsi nka nkâfu,
n'omubiri gwâge gwakazilobera embuga
n'olumè lw'oku nkuba, kuhika alinda amanya
oku Nyamuzinda Ow'Enyanya bwenêne agwêrhe
obuhashe oku bwâmi bw'abantu, n'oku ye

oyîmika oyu analonzize.

²² Nâwe, we mugala wâge, wâni Baltazari orharhôhizi omurhima gwâwe n'obwôla omanyire okwôla kwoshi.

²³ Ci kwônene walonzize okucîjira mukulu kulusha Nyamuzinda w'empingu, wahûna banakulêrhera orhubêhè rhw'omu ka-Nyamuzinda, nâwe n'abarhambo bâwe na bakâwe, n'ebiherula byâwe mwanyweriremwo idivayi, wanaharâmya banyamuzinda b'amarhale, ab'amasholo, ab'omulinga, ab'ecûma, ab'emirhi n'ab'amabuye, banyamuzinda barhabona, barhanayumva. Na Nyamuzinda ofumbasire omûka gwâwe, okulanga omu majira gâwe goshi orhamukuzagya.

²⁴ Co carhumaga orhumirwa okwôla kuboko, kwo kwanarhumaga agwôla mandiko gayandikwa.

²⁵ Alaga ebyâli biyandisirwe: Mené, Mené, Tekeli na Paresi.

²⁶ Yumvagya oku okwôla kudesire! Mené, «kuganjwa». Nyamuzinda anaganjire obwâmi bwâwe amânabuyusa.

²⁷ Tekeli «kugerwa» Nyamuzinda anakugerire oku munzâni, abona oku oli ntâye.

²⁸ Paresi «kugabwa» obwâmi bwâwe bwamâgabwa bwanahâbwa Abanya-Mêdi n'Abapersi.

²⁹ Okubundi Baltazari arhegeka mpu bayambise Daniyeli ecishûli c'akaduku, banacimuyambisa olunigi lw'amasholo omu igosi, kandi banaciyâliza omu cihugo oku ye okola oli wa kasharhu omu bwâmi.

³⁰ Muli obwôla budufu mwônêne Baltazari, mwâmi w'abanya-Kaldeya annigwa.

6

¹ Na Dariyusi w'e Mêdi ahâbwa obwâmi erhi agwêrhe myâka makumi gali ndarhu n'ibirhi y'okuburhwa.

VI. Daniyeli omu bulumba bw'entale Abarhambo bayongwa

² Dariyusi abona oku lyo ayîma bwinjà kukwânîne ahîre omu cihugo câge barhambo igana na makumi abirhi bahash'irhegeka ecihugo coshi.

³ N'enyanya ly'abôla barhambo ashubihirayo bandi basharhu bo bakulira abandi. Daniyeli ali muguma wa muli bo. Abandi barhambo bali bagwâsirwe okukazibamanyîsa oku badwîrhe bakola ly'omwâmi alekiba burhè.

⁴ Ci oyôla Daniyeli abonekana oku alushire abôla bâbo na balya bandi barhambo boshi bulya ali agwêrhe obukengêre bulushîne na mwâmi akazâgilonza okumujira mukulu omu bwâmi bwâge boshi.

⁵ Oku bundi abôla bâbo haguma n'abandi barhambo bakazilonza oku bankahasha okulegamwo Daniyeli oku by'ebwâmi, ci barhabonaga cici na ntà bubî bamubwinekwo, bulya ali muntu mwîrhonzi, emwâge barhankabwîne yo okubula obushibirizi nîsi erhi bundi bubî.

⁶ Abôla bantu banaciderha mpu rhurhabone bubî buci rhwashobeka Daniyeli, nkabaga rhu-longeze obwôla bubî omu biyêrekîre idini lya Nyamuzinda wâge.

⁷ Oku bundi abôla barhambo bakulu n'abôla bâbo banacijira ihano, banaciya emunda mwâmi ali, banacimubwîra mpu: Yâgirwa Mwâmi Dariusi, alarne ensiku zoshi.

⁸ Abarhambo b'omu bwâmi bwâwe, abaganda, abarhambo b'emirhundu, abahanûzi n'abandi barhegesi b'olubaga bâjîre ihano bayumvanya oku kukwânîne mwâmi ajire irhegeko lidesire oku: Ngasi yêshi wankashenga owundi nyamuzinda erhi owundi muntu okuleka we, yâgirwa mwâmi, anagendikwêbwa omu bulumba bw'entale.

⁹ Bunôla Yâgirwa, mwâmi ohanzagye okwôla onatwe olushika lyo harhagijira owaderhe mpu yêhe eryo irhegeko lirhamuyêrekîri, n'obwo eryo irhegeko lya Abanya-Mêdi n'Abapersi lirhankashubwakwo.

¹⁰ Kuli okwôla, mwâmi Dariusi abâna irhegeko ly'okuhanza okushenga owundi.

Omusengero gwa Daniyeli

¹¹ Erhi Daniyeli ayumva oku batwîre olushika lw'eryo irhegeko, ajà omu nyumpa yâge y'enyanya eyàligwêrhe orhubonezo rhuyêrekîre e Yeruzalemu. Kasharhu omu lusiku akazâgîfukama, ashenge anakuze Nyamuzinda nk'oku anayôrhaga ajira agandi mango.

¹² Oku bundi abôla bantu bashubijira ihano bajà bayunjayunja; banacibugana Daniyeli adwîrhe ashenga Nyamuzinda wâge.

13 Banacijà emunda mwâmi ali banacimushambâlira oku biyêrekîre eryo irhegeko ly'e bwâmi mpu: «Ka orhatwaga olushika bulya oku ntà muntu ciru n'omuguma wankashenga mw'ogu mwêzi owundi Nyamuzinda erhi owundi muntu, orhali we Yâgirwa mwâmi, n'oku owankajira ntyo kukwânîne akwêbwe omu bulumba bw'entale?» Mwâmi anacishuza aderha erhi: «Kwo binali, irhegeko ly'abanya-Mêdi n'ery'Abapersi lirhashubwakwo».

14 Okubundi bashubîrira bàderha mpu: «Daniyeli yêhe, olya barhenzagya e Yûda arhaderhaga mpu akakurhînya, yâgirwa mwâmi, ciru n'okurhînya irhegeko wajiraga; ci kasharhu koshi omu lusiku anakayôrha ajishenga».

15 Mwâmi erhi ayumva ntyôla agaya bwenêne oku biyêrekîre Daniyeli, akazilonza oku anka-mufumya, na kuhika izûba lyalinda lizika erhi analonza okumufumya.

16 Kandi abôla bantu bashubija omu ihano, banacijà emunda mwâmi ali banacimubwîra mpu: «Omanyê yâgirwa mwâmi oku eri liri irhegeko lya Abanya-Mêdi n'Abapersi lirhankashubwakwo oku biyêrekîre ecihanzo nîsi erhi irhegeko lya mwâmi».

Daniyeli akwêbwa entale

17 Lêro mwâmi arhegeka mpu bajilêrha Daniyeli banamukwêbe omu bulumbà bw'entale. Mwâmi abwîra Daniyeli erhi: «Oyôla Nyamuzinda orhumikira burhahusa, akulikuzagye yênene!»

18 Banacilêrha omubuye, bamuhira aha muhango gw'obulumba, mwâmi ahirakwo

ecimanyîso câge n'ec'abarhambo bâge, lyo harhag'ibà akantu kahindulwa kuli Daniyeli.

¹⁹ Mwâmi àrhenga halya àshubira omu bwâmi bwâge; ageza obudufu aciîhalisize, ciru buzira kurhangula okuyêgeza omukazi aha burhambi bwâge, arhanabonaga ciru n'îrò.

²⁰ Oku bundi mwâmi anacizuka mucêracêra, erhi bunacânûla ntya, akanya ajà ebwa obwôla bulumba bw'entale.

²¹ Erhi ahika aha bulumba anaciyâkûza Daniyeli n'izû ly'omutula erhiâ «Mashi, Daniyeli murhumisi wa Nyamuzinda ozîne, k'oyo Nyamuzinda wâwe orhumikira ngasi mango anahashirikulikûza kw'ezo ntale?»

²² Okubundi Daniyeli anacishambâla boshi na mwâmi anacimubwîra erhi: Yâgirwa mwâmi olame ensiku zoshi!

²³ Nyamuzinda wâni anarhumire malahika wâge, anacishwêka akanwa k'entale, zirhanjiraga kurhi, bulya anabwîne oku ndi mushinganyanya, na kuli we yâgirwa, mwâmi ntà hibî nakujirîre!

²⁴ Okubundi mwâmi ashagaluka yêshi yêshi erhi Daniyeli orhuma, anacirhegeka mpu bakûle Daniyeli mulya bulumba bw'entale. Banacikûla Daniyeli mulya bulumba, barhabonaga kuli ye ciru n'ecibande ciguma, ebwa kubà alicikubagire Nyamuzinda.

²⁵ Oku irhegeko lya mwâmi banaciyisha badwîrhe balya bantu bamubêsheraga banacibakwêba muli bulya bulumba bw'entale boshi na bakâbo n'abâna bâbo. Barhalindaga bahika omu bulumba, entale zirhabashimba,

zabakugurha boshi orhuvuha.

Obuyêmêre bwa mwâmi

²⁶ Okubundi mwâmi Dariusi ayandikira embaga, amashanja n'abà ngasi lulimi banabà bano igulu, erhi: «Omurhûla gumuyunjule mweshi!

²⁷ “Mpânyire eri irhegeko nti: Omu bwâmi mwoshi bakazirhînya n'okukenga Nyamuzinda wa Daniyeli, ebwa kubà yêne ye Nyamuzinda ozîne, yêne ye onayôrha abâho ensiku zoshi; obwâmi bwâge burhakayûrha n'oburhegesi bwâge buli bw'ensiku n'amango”».

²⁸ Acungula, anaciza, anajîre ebirhangâzo n'ebisômerîne oku nkuba n'en'igulu, ye walikuzagya Daniyeli oku ntale.

²⁹ Oyu Daniyeli ajà irenge bwenêne oku ngoma ya Dariyusi n'eya mwâmi Sirusi Munyapersi.

VII. Ebilôrho bya Daniyeli: ensimba ini

7

Ebyagâne bya Daniyeli

¹ Omu mwâka gwa burhanzi gwa okuyîma kwa Baltazari, mwâmi w'e Babiloni, Daniyeli anacijakwo ecilôrho n'okuyaganwa omu bukengêre bwâge erhi ali aha ncingo*. Oku bundi anaciyandika ecôla cilôrho. Oku byabîre k'oku:

² Daniyeli anacijà omu kanwa aderha erhi: Nakazâgilola erhi mbonekerwa budufu, nalola oku empûsi inni z'oku nkuba zanacizûsa emilaba omu nyanja nênenê.

* **7:1 7, 1** Olole Maf 13, 1-18.

³ Nsimba inni zanacirhenga omwôla nyanja, ntà nguma yali eshushire eyâbo.

⁴ Entanzi yali eshushire entale erhi enagwêrhe ebyûbi biri nka bya nyunda. Nanacibona kandi yakûlwa ebyûbi, yanaciyîmanzibwa oku idaho, yayîmangira oku magulu nka muntu, yahâbwa n'omurhima guli nka gwa muntu.

⁵ Eyindi nsimba yanaciyisha, yali eshushire cihazi, yali eyimangire lunda luguma, yanali egwêrhe mirhibadu isharhu omu kanwa k'amîno, banaciyibwîra mpu: Yimanga ofôrhe nyama ny-inji!

⁶ Enyuma z'aho nashubikazilola nanacibona ensimba ya kasharhu, yali eshushire engwi n'oku mugongo gwâyo kwâli byûbi binni biri nka bya kanyunyi, n'eyôla simba yali egwêrhe marhwe anni, banaciyiha ohwâmi.

⁷ Na buzinda bw'ahôla oku ndwîrhe nalolêreza muli okwôla kubonekerwa budufu, alà oku ensimba ya kani yanaciyisha, nsimba nkali, nsimba ya kuyôbohya na nzibu nzibu bwenêne, yali egwêrhe amîno manene gali nka ga cûma, yanazifonfomera n'okurhôla bihimbi bihimbi n'ebisigîre yanabihonyogola n'amagulu. Yali eshushire kwâyo kwâyo muli ezôla zâbo nsimba z'embe, yanali egwêrhe mahembe ikumi.

⁸ Oku ndwîrhage nalolêreza agôla mahembe, nanacibona erindi ihembe lisungunu kulusha agâbo, lyamera ekarhî kâgwo, na mahembe asharhu muli agôla ga burhanzi gwakûlwa n'eryôla ihembe; nalola oku ery'ihembe lyâli ligwêrhe amasû gali nka ga muntu n'akanwa kakazâg'iderha bintu binji binji.

Okubonekerwa n'Omushosi na Mwene omuntu

⁹ Nanakulikiza okulola, banaciyisha badwîrhe entebe bazihira ahôla, Omushosi[†] anaciyisha atamala. Omwambalo gwâge gwâli mwêru nka lubula n'emviri z'oku irhwe lyâge zâli zishushire amwôya g'ecibuzi gashushire bwinjinjà. Entebe yâge yakazirhengamwo engulumira z'omuliro, yanali nyinyi egwêrhe emizizi edukumbusire n'omuliro.

¹⁰ Olwîshi lunene lw'omuliro lwakazihulula embere zâge. Ebihumbi by'ebihumbi by'abantu byakazimukolera, n'abandi mwandu bali bayimanzire embere zâge. Okutwa olubanja kwarhangira n'ebitahu byabûngûlwa[‡].

¹¹ Nakazilolêreza, olubî lw'ebinwa binjibinji byakazâgiderhwa na liryâ ihembe, oku nandwîrhe nalolêreza nabona erya nsimba yayîrhwa, omubiri gwâyo bagusharhulasharhula banagukwêba omu muliro.

¹² Ezindi nsimba bazinyaga oburhegesi, ci kwônene bazitwîra amango g'okulama na kandi kasanzi kasungunu.

¹³ Nanacikulikiza okulolêreza ebyôla byabonekaga budufu, nalola oku enyanya ly'ecitû c'emalunga yarhenga oli nka mwene omuntu ajâ emunda olya mushosi ali,

[†] **7:9 7, 9** Omushosi: liri izîno lya kulonza okuderha Nyamuzinda. Barhôzire olwo lwiganyo bulya yêne ye Nyamubâho, na ye wânayôrhe ensiku n'amango. [‡] **7:10 7, 10** Ebyo hitahu hyo byâli hiyandisirwemwo ebijiro by'abantu, kwo kuderha aminjà n'amabî g'abantu (Lul 56, 9; Mal 3, 16; Eze 13, 9; Maf 3, 5; 20, 12).

banacimuyêgeza embere zâge§.

¹⁴ Banacimuhà amâmi, amahashe, irenge n'oburhegesi, amashanja goshi n'ebihugo byoshi, n'abantu b'endimi zoshi bakazimurhumikira. Obwâmi bwâge bwabà bw'ensiku n'amango, bwâmi burhakayûrha, bwâmi burhakakûlwa ciru n'amango maguma.

Daniyeli ahugûla ehi anabonaga

¹⁵ Oku binyêrekîre niono Daniyeli, ebyôla nabonekeragwa nabyo omu bukengêre bw'irhwe lyâni byanyôbohya.

¹⁶ Nanacijà hali muguma muli balya bayîmanzire embere nanacimudôsa kurhi kw'okuli ebyôla byalonz'imanyîsa, andesa anakazimpugûlira ebyôla byoshi.

¹⁷ «Ezôla nsimba nnênênè oku ziri inni, bali bâmi bâni banayishe hano igulu;

¹⁸ ci kwônene abatagatîfu b'Ow'Enyanya bwenêne, bo hanahâbwe obwâmi banabuyôrhane ensiku n'amango, n'amango g'amango.»

¹⁹ Nashubilonza okumanya ebiyêrekîre erya nsimba kandi erhal'ishushîne n'ezâbo zoshi n'eyali nkali okulushire, eyâlî egwêrhe amîno g'ecûma n'enyûnu z'omulinga, eyakazâg'ilya

§ 7:13 7, 13 Mwene omuntu: Kwo kuderha oku oyo abonaga aligwêrhe enshusho y'omuntu. (Erhi rhwankalola omu citabu ca Ezekiyeli, rhwanabona oku kanjikanji omulêbi anahamagalwe omu izîno lya «mwene omuntu» Eze 2, 3; 3, 1.3.4.10.17...). Omu kushimba ebilôrho bya Daniyeli oyo w'enyanya bwenêne, anabà ye lulya lubaga lw'abatagatîfu (Dan 7, 14.27). Buzinda na buzinda, olwo luderho «mwene omuntu» lwâbà erhi ludesire omucunguzi (Mat 8, 20). Na ntyo Yezu alukolêsise omu kulonza okucîderha yêne.

eyakazâg'ishanshanyula byoshi n'okuhonyogola ebisigîre.

²⁰ Oku biyêrekîre galya mahembe ikumi g'oku irhwe lyâge n'oku biyêrekîre liryâ ihembe lyameraga lyarhuma gandi asharhu garhenga, eryo ihembe lyâli ligwêrhe amasû n'akanwa kakazâg'iderha ebintu binjibinji n'eryaliliyôsire nka lyo linene kulusha agandi.

²¹ Nakazâg'ilolêreza nabona eryo ihembe lyatula entambala oku Batagatîfu, yanabahima,

²² kuhika olya mushosi alinda ayisha, aha abatagatîfu obushinganyanya bw'Ow'Enyanya n'amango galinda gahika aga abatagatîfu bahâbagwamwo obwâmi.

²³ Anaciderha erhi: erya nsimba ya kani, buli bwâmi bwa kani bwayisha hano igulu, burhali nk'agandi mârni goshi, bwâyish'iyûsa agandi mârni, bwâyish'iyûsa igulu lyoshi, bulihonyogole, bunaliwire katulo.

²⁴ Oku biyêrekîre ago mahembe ikumi: muli obwôla bwâmi, mwârhenga bâmi ikumi, owundi âyishiyisha enyuma zâbo, ârhayish'ishushane n'abarhanzi âyish'ihima basharhu muli abôla bâmi.

²⁵ Ayishiderha ebinwa by'obucîbone kuli Ow'Enyanya bwenêne. Ajâ âyîrha abatagatîfu b'Ow'Enyanya bwenêne, âcîshomya ciru n'okuhindula amango matagatîfu, okuhindula obuyêmêre, oku ngoma yâge abatagatîfu balibuzibwa mango garhali manyi, kugere

n'agandi mango, n'agandi mango masungunu*,

²⁶ Enyuma z'ahôla hanayishiba okutwa olubanja, banamunyaga obwâmi, bamunigûze banamuherêrekeze loshi.

²⁷ Obwâmi, obuhashe n'amarhegesi goshi ganayishihâbwa olubaga lw'abatagatifu b'Ow'Enyanya bwenêne; obwôla bwâmi bwâbà bw'ensiku n'amango n'agandi mârni goshi gâbushiga ganaburhumikire.

²⁸ Kwo byâbîre ntyo. Kuli nie Daniyeli obukengêre bwanzunguluka, nabula omurhûla, ci nakazilanga ebyôla omu murhima gwâni.

VIII. Okubonekerwa kwa Daniyeli: engandabuzi n'ecihebe

8

Okubonekerwa

¹ Omu mwâka gwa kasharhu gw'okuyîma kwa Mwâmi Baltazari nashub'ibonekerwa niono Daniyeli, enyuma za kulyâla nabonekeragwa burhanzi.

² Oku byâbîre muli okwôla kubonekerwa, nanacibà nka muntu odwîrhe wabona, nanacibà ndi aha Suza*, cishagala ciri omu cihugo c'e Elami, muli okwôla kubonekerwa, nali hôfi n'olwîshi lwa Ulayi.

³ Nanacyinamula amasù n'ebi nabwîne by'ebîra: Lolà oku engandabuzi yali embere z'olwîshi, yali egwêrhe mahembe abirhi n'agôla

* **7:25 7, 25** Mwâmi Antiyokusi arhegeka Abayahudi mpu bashimbe idini n'akalamo k'Abagereki. * **8:2 8, 2** Suza, ciri cishagala ciguma cinene c'omu cihugo c'Abapersi. Ulayi, luli lwîshi luguma lwa mw'eco cihugo.

mahembe abirhi gâli gayêrekîre enyanya ci liguma lyâli lirî kulusha eryâbo n'eryôla lirîrî lyo lyâli enyuma z'eryâbo.

⁴ Nanacibona eyôla ngandabuzi yarhangira okutumirha n'agôla mahembe olunda lw'ebuzikira-zûba n'olunda lw'emwênè n'olunda lw'emukondwè. Ntà yindi nsimba yadesire mpu yankayihima na ntà muntu wankadesire mpu akola agend'ilikûza eyôla nsimba; eyôla ngandabuzi yakagijira oku enalonzize, yanaja yayûshûka omu buhashe bwâyo.

⁵ Nâni nakaz'ilonza mmanye kwo kuderha kurhi okwôla, na, lolà oku ecihbe c'omucûkà camarhenga olunda lw'ebuzikira-zûba, cayishaga cayêrera oku idaho ci cirhahikaga oku idaho. Ecôla cihebe câli cigwêrhe ekarhî k'amasû ihembe linene kulusha.

⁶ Càyish'ilwisa erya ngandabuzi nabonaga yali egwêrhe mahembe abirhi enali embere z'olwîshi canacyisha cilibirhîre emunda erya ngandabuzi eri n'emisî yaco yoshi.

⁷ Canacikoza erya ngandabuzi, byârhubana, canacitumirha erya ngandabuzi, canayivuna galya mahembe abirhi, eyo ngandabuzi erhâligwêrhe emisî y'okucilwisa, cayirhimba oku idaho, canarhondêra okuyihonyogola, na ntâye wankahashire okulîkûza eyôla ngandabuzi kuli ecôla cihebe.

⁸ Ecôla cihebe c'omucûkà canacikula bwenêne, n'erhi cibà coshi cazibuhirage, liryâ ihembe linene lyanacivunika na ngandi mahembe anni ganacimera ahâli ha liryâ gayêrekera empande z'igulu oku ziri ini.

⁹ Omu ihembe liguma muli gwo, mwanacimera erindi ihembe, lyàli lisungunu, ci lyanacikula, lyayêrekera olunda lw'emukondwè n'olunda lw'e buzûûka-zûba, n'olunda lw'ecihugo cinjinja†.

¹⁰ Lyalihûka kuhika oku murhwe gw'oku nkuba, lyahoneza cihimbi ciguma c'ogwôla murhwe oku idaho kuguma n'enyenyêzi, lyanacibihonyogola.

¹¹ Lyanaciliha kandi kuhika aha mwa omurhambo wa gulya murhwe, lyanaci-henangula enterekêro yâge ya ngasi lusiku, lyanahongola ahwôla akazâg'irherekêrera.

¹² Omurhwe, omu kugoma gwacihana, gwana-jandika erya nterekêro ya ngasi lusiku. Lirya ihembe lyakweba okuli oku idaho na ngasi oku lyanjiraga koshi kwanakagendekera bwinjà.

¹³ Nanaciyumva omutagatîfu odwîrhe aderha; n'owundi Mutagatîfu anacibwîra olya wakazâgiderha erhi: «Okûla kwabà kuhika mangaci kuli ebîra bibonekîne biyêrekîre enterekêro ya ngasi lusiku, obugoma bw'ogu murhwe gwagomaga gwanasherêza byoshi, okûla kuhongolwa kw'ahantu h'okurherekêrera n'oku biyêrekîre ogwôla murhwe, ebyôla byoshi byahonyogolagwa?»

¹⁴ Ashuza erhi: Kuhika bihumbi bibirhi na magana asharhu ga bijingo n'esêzi; kandi eyôla nyumpa y'okurherekêrera yanashub'iyôrha nka embere.

Malahika Gabrieli ahugula ebya bonekaga

† 8:9 8, 9 Cihugo cinjinja: kwo kuderha Palestina-Israheli.

15 Oku niono Daniyeli ndwîrhage nacîdôsa kuli ebyôla byambonekeraga na kurhi byalonz'imanyîsa, lolà oku oli nka muntu ayimanga embere zâni.

16 Nanaciyumva izù lyarhenga omu Ulayi; lyanaciyakûza erhi: «Gabrieli, omanyîse oyo muntu ebyo bibonekîne.»

17 Anaciyêgera halya nali, n'erhi ahika ho nieshi narhungwa n'obwôba, nakumba bûbi. Anacimbwîra erhi: «Yumva wâni mwene omuntu oku ebyôla bibonekîne biyêrekîre amango mazinda».

18 Oku anacidwîrhe andesa nieshi nahirima n'entemu, narhimba ak'amalanga oku idaho; ci ampumakwo, anashubinyîmanza ahôla nanali.

19 Anacimbwîra erhi: «Alà oku nkola nakubwîra ebyayishiyisha enyuma z'obukunizi, bulya obuzinda bugwêrhe amango gâbo.»

20 Erya ngandabuzi egwêrhe mahembe abirhi wabonaga bali bâmi babirhi b'e Mêdi n'e Persi.

21 Na cîrya cihebe c'omucûkà wabonaga ali mwâmi w'e Bugereki, lîrya ihembe lyàli ekarhî k'amasù gombi, ye mwâmi murhanzi.

22 lhembe lyavunikaga, n'aha lyàli hamera mahembe anni, bali bâmi bâni barhenga omu ishanja liguma, nabo bâkazilwa ci barhâbè n'emisî eri nka eyalyo.

23 Amango emisî yâbahwera, n'abagoma babà bamaluga, hâyisha omwâmi w'obusù b'obulimbi na mulenga omu kumanya ngasi hiri hizibu.

24 Abà n'obuzibu bw'okusômeza, ci arhali buzibu bwa misî yâge yêne; anyaga ananyagûze

na ngasi oku akanajira kwoshi kwanagen-dekera bwinjà; âshandaza abâmi bazibu n'olubaga lw'abatagatifu.

25 Obulenga bwâge bwârsuma âkazihima byoshi n'obulyâlya; kwarhuma âbà n'obucîbone omu murhima gwâge, ânayirhe bantu banji buzira kadugundu; agomera omwâmi w'abâmi, anafè buzira kulumwakwo n'okuboko kw'omuntu.

26 Ebyôla byâboneka byâhika oku bijingo na kandi kuhika sêzi, obyôla bidesirwe biri by'okunali. Ci we oyu, obîkirire ebyôla wamabona ebwa kubà biri by'omu mango gaciri kuli.

27 Na kuli nie Daniyeli, emisî yâmpwêra, nalwâla nsiku zirhali nyi; kandi nanacifuma nashub'ikazikola emikolo ya mwâmi. Ntaderhaga ebi nabonaga, ci ntanabiyumvagya bwinjà.

IX. Obulêbi bwa migobe makumi gali nda

9

Daniyeli asengerera olubaga obwonjo emwa Nnâmahanga

¹ Omu mwâka gwa burhanzi g'okuyîma kwa Dariyusi mugala wa Asuwerusi wa munya-Mêdi wajiragwa mwâmi oku Banya-Kaldeya,

² omu mwâka gwâge murhanzi gw'okuyîma kwâge, niono Daniyeli nakagisoma omu bitabu omubalè gw'emyâka yali egezirwe n'akanwa ka Nyamubâho emwa omulêbi Yeremiya mpu gwo

mango Yeruzalemu abà ashandabîne: yahika omu myâka makumi galinda.

³ Nanaciyêrekeza obusù bwâni emunda Nyamuzinda ali, nahûna amango g'okushenga n'ag'okuyinginga omu kucîshalisa, omu kucîbabaza n'omukuyambala sunzu, nti ndôse kuli okwo.

⁴ Nanacishenga Nyamubâho Nyamuzinda wâni, nahûna obwonjo naderha nti:

«Mâshi yâgirwa Nyakasane Nyamuzinda mukulu,
we obikirira endagâno n'obwonjo
oku bantu bakuzigira n'abashimba
amarhegeko gâwe.

⁵ Rhwajizire ebyâha rhwanahabuka, rhwakoziire amabî rhwanahinduka bagoma, rhwajandika amarhegeko n'engeso zâwe.

⁶ Rhurhayumvirhizagya abarhumisi bâwe b'abalêbi, abakaz'igiderheza oku izîno lyâwe, abâmi bîrhu, abarhambo bîrhu, ababusi bîrhu n'olubaga lwoshi lw'omu cihugo.

⁷ Yâgirwa Nyakasane kuli we obushinganyanya, na kuli rhwe, obusù buyunjwîre nshonyi nk'oku onabwîne kuli rhwe ene. kwo binali oku bantu b'e Yûda, oku bantu b'e Yeruzalemu n'abà omu Israheli boshi, oku bantu bali hôfi n'abâli kuli muli birya bihugo wabakungushiraga erhi bugoma n'amabî bakujiriraga garhuma.

⁸ Nêci yâgirwa Nyakasane kuli rhwe obusù buyunjwîre nshonyi, kuguma n'oku bâmi bîrhu oku baluzi bîrhu n'oku babusi bîrhu bulya rhwakujirire kubî.

- ⁹ Kuli we yâgirwa Nyakasane obwonjo n'olukogo ebwa kubà rhwakugomîre.
- ¹⁰ Rhurhanayumvîrhizagya izù lya Nyakasane Nyamuzinda wîrhu omu kushimba amarhegeko gâge ahiraga emalanga gîrhu omu kanwa k'abalêbi bambali bâge.
- ¹¹ Israheli yeshi avunyire oburhegesi bwâwe, âkugomera abula kuyumva izù lyâwe; lêro byâcihonda kuli rhwe, okuhanyagala n'okujâcira, nk'oku binayandisirwe omu burhegesi bwa Mûsa, murhumisi wa Nyamuzinda ebwa kubà rhwajizire kubî kuli ye.
- ¹² Ayûkirize ebinwa byâge ebi aderhaga kuli rhwe n'oku bakulu bîrhu bakazâg'irhurhegeka, omu kurhubabaza n'obuhanya bunene, bulya burhasâg'ibonekana bundi idako ly'amalunga, obuhanya buli nk'obûla bwayishiraga Yeruzalemu.
- ¹³ Nk'oku binayandisirwe omu burhegesi bwa Mûsa, obwôla buhanya boshi bwarhuyishîre rhurhanashîbiriraga okurhûliriza Nyamubâho Nyamuzinda wîrhu omu kugomôka n'okurhenga muli agôla mabî gîrhu n'omu kushimba okuli kwâge.
- ¹⁴ Nyamuzinda akaz'ilolalola kuli obwôla bubî mpu arhubabazemwo; ebwa kubà Nyamubâho, Nyakasane wîrhu abà Mushinganyanya muli ebi anajira byoshi, ci rhurhayumvagya izîno lyâge.
- ¹⁵ Na bunôla, yâgirwa Nyakasane Nyamuzinda wîrhu we warhenzagya olubaga lwâwe e

Mîsiri n'okuboko kw'obuhashe bunji, we wanarhumaga wêne okaz'iderhwa nk'oku binali ene, yâgirwa rhwakujiire amabî rhwanakugomera.

16 Yâgirwa Nyakasane, oku buhashe bw'obushinganyanya bwâwe boshi, oburhè n'obukunizi bwâwe birhenge oku lugo lwâwe Yeruzalemu, oku ntondo yâwe ntatatifu, bulya byâha bîrhu n'amabî ga balarha byo birhumire Yeruzalemu n'olubaga lwâwe barhacirhenga kwo bijâci by'abâla barhuzongolozire boshi.

17 Na bunôla oyumvîrhizagye mâshi Nyamuzinda wîrhu, okushenga n'ensengero z'omurhumisi wâwe, ojire obulangashane bw'obusù bwâwe bushib'imoleka halya hantu hâwe hatatatifu hàshâbagwa, erhi Nyakasane orhuma.

18 Yâgirwa, Nyamuzinda orhege okurhwiri onayumvîrhize; bwîkûla amasù gâwe obone kurhi bàrhushâbîre lulya lugo lwàli irenge erhi izîno lyâwe lîrhuma. Rhurhadesiri nti bushinganyanya bwîrhu bunji bwo burhumire rhuhsa ezi nsengero zîrhu embere zâwe, ci, bwonjo bwâwe bunji burhumire.

19 Yâgirwa Nyakasane, oyumve, Yâgirwa Nyakasane obabalire; Yâgirwa, Nyakasane orhuyumvîrhize onarhujirire aminjà, orhalegame erhi izîno lyâwe lîrhuma, Yâgirwa Nyamuzinda wâni, bulya izîno lyâwe lîrhuma olugo n'olubaga lwâwe biderhwa.»

Malahika Gabrieli ahugûla obulêbi

²⁰ Oku ncidwîrhe naderha ntyâla, ndwîrhe nashenga omu kuhûna obwonjo oku bubî bwâni n'oku bubî bw'olubaga lwâni Israheli, oku ncidwîrhe nadêkereza ensengero zânî embere za Nyamubâho Nyamuzinda wâni, erhi eyo ntondo ntagatîfu ya Nyamuzinda wâni erhuma;

²¹ oku ncidwîrhe naderha omu kushenga, olya muntu Gabrieli nabonaga agandi mango omu bilôrho ajà emunda ndi, ayisha abalala omu mango g'enterekêro y'ebijingo.

²² Anyigîriza, arhondêra okuderha erhi: Daniyeli, nyishire bunôla oku kukuyîgula obukengêre.

²³ Ene onarhangira okushenga, akanwa kanacibâdûka, nyishirage okukubwîriza ko, ebwa kubà oli murhonyi. Yumva akôla kanwa, yumva n'oku kalêbire:

²⁴ Migobe makumi galinda yarhegesirwe oku biyêrekîre olubaga lwâwe n'oku biyêrekîre olugo lwâwe Lutagatîfu, omu kuhwa kw'obugoma omu kubabaliirwa ebyâha, omu kukûlwa kwo obubî, n'omu kulêrha obushinganyanya, omu kusêza okwôla kubonekerwa n'obwôla bulêbi n'omu kushîga amavurha Omutagatîfu w'abatagatîfu*.

²⁵ Omanyage onayumve okwôla: kurhenga ligenzire irhegeko ly'okuyûbaka kandi Yeruzalemu kuhika Omushîgwa ayishe, ye murhwâli, eri migobe nda; n'omu migobe makumi gali ndarhu n'ibirhi olugo lwashub'iyûbakwa, okuyinjihya

* **9:24 9, 24** Gwo mango Nyamuzinda atwîre kuhika Omucunguzi ayishe.

engo n'okuhûmba omwîna, n'okwôla erhi banali omu mirhanyo y'amango.

²⁶ Hano kugera migobe makumi gali ndarhu n'ibirhi, Omucunguzi ayis'iyîrhwa na ntâye wayîma ahâli hâge. Olugo n'aka-Nyamuzinda byanashabûlwa n'omwâmi obarhezire, owayish'ihwera omu kavulindi na kuhika entambala ehwe erhi banashimbire ely'irhegeko ly'okushabûla.

²⁷ Ayishijira endagâno ekomîre na bantu mwandu oku mugobe muguma, n'omu karhî k'omugobe anahanza enterekêro n'obuhanya bw'okuhongola bwarhinda oku luhande lw'aka-Nyamuzinda kuhika aha buzinda, kuhika amango kashâba atwîre.

X. Agandi mababale n'okuyokolwa kw'olubaga lwa Nnâmahanga

10

Okubonekerwa n'omuntu oyambîrhe ecishûli c'ecitâni

¹ Omu mwâka gwa kasharhu gw'okuyîma kwa Sirusi mwâmi w'e Persi, ecinwa canacifululirwa Daniyeli, owakazâgiderhwa Baltazari, ecôla cinwa ciri c'okuli cinahimire ebizibu. Anaciyumva ecôla cinwa anacimanya e byâli muli ecôla cinwa.

² Muli agôla mango, niono Daniyeli nanacijà omu mishîbo ya nsiku za migobe isharhu.

³ Ntaderhaga nti nakalya ebiryo binjinjà; enyama erhanjaga ekanwa n'idivayi, ntanaderhaga nti nankacigezakwo amavurha kuhika ezôla nsiku z'emigobe isharhu zalinda zihwa.

⁴ Omu nsiku makumi abirhi n'ini z'omwêzi gwa burhanzi, nalinyimanzire oku burhambi bw'olwîshi lunene luderhwa Tigri.

⁵ Nanaciyinamula amasù nakaz'ilolêreza, hanaciyisha omuntu oyambîrhe ecishûli c'ecitâni anacikobesire n'omukaba gw'amasholo g'e Yufazi.

⁶ Omubiri gwâge gwâli guyôsire nk'ibuye ly'enziga n'obusù bwâge bwakazimoleka nka mulinga gucesîbwe, n'olubî lw'ebinwa byâge lwayôrha nka lubî lwa bantu mwandu.

⁷ Niono Daniyeli niene nabonekîrwe, ci abantu rhwâli rhweshi barhabonekeragwa, ci bàrhungwa n'ecôbà, bacilibirhira, bayâka, bajicîfulika.

⁸ Nasigala niene, nakazilolêreza olyâla wambonekeraga, nayumva emisî ya mpwamwo, obusù bwâni bwatulûla, bwabîha bwenêne na ntà misî nacigwêrhe.

Okubonekerwa na malahika

⁹ Nanaciyumva izù ly'ebinwa byâge, n'erhi nyumva eryo izù ly'ebinwa byâge, nakumba n'entemu, nayûbikira ak'amalanga oku idaho.

¹⁰ Nabona okuboko kwampumakwo, kwanacinfukamya oku nandwîrhe nageramwo omusisi n'ebigasha by'amaboko gâni nâbà byo ngwâhrizamwo.

¹¹ Oku bundi anacimbwîra erhi: «Daniyeli, muntu orhonyire bwenêne, oyumve ebinwa nakubwîra onayimange bwinjà, bulya ntumirwe

buno emunda oli.» Erhi ayûs'imbwîra ebyôla binwa, nayimanga erhi nancidwîrhe nageramwo omusisi.

¹² Anacimbwîra, erhi: «Orhayôbohe, wâni Daniyeli, bulya kurhenga galya mango warhangiraga okucîshalisa embere za Nyamuzinda mpu ly'ôbà n'obukengêre, ebinwa byâwe byayumvikîne, nâni nyishire erhi ebyôla binwa byâwe birhuma.

¹³ “Ci omukulu w'obwâmi bw'Abapersi ankozizekwo entambala nsiku makumî abirhi na luguma zoshi ci kwône Mikaheli*, muguma w'omu barhambo bakulu ayish'intabâla, na ntyo namulekera eyo ntambala y'abâmi b'e Persi”.

¹⁴ “Nyishirage okukumanyîsa ebyâyishira olubaga lwâwe omu nsiku zâyîsha, kulya kubà kuciri kubonekerwa okûla wabonekerwa bunôla.”»

¹⁵ Amango akazâgimbwîra ebyôla binwa, nakaz'ilola oku idaho nanaciyôrhera buduma.

¹⁶ Lolà oku oli nka mwene omuntu anacimpumakwo oku milomo, nanacibumbûla akanwa narhangira okuderha; nanacibwîra olya wali oyîmanzire embere zâni nti: «Yâgirwa Nnawîrhu, muli okûla kubonekerwa nieshi nyunjwîre malumwa ntà misî ncigwêrhe.

¹⁷ Kurhigi niono mwamhali w'oyûla nnawîrhu, nankahash'igidesa oyûla nnawîrhu? Muli ganôla mango ntà hya misî hicindimwo ciru n'ehitya, na ciru ntà hya mûka ncigwêrhe.»

¹⁸ Oku bundi olya wali oshushire omuntu, ashub'impumakwo anacimpa emisî.

* **10:13 10, 13** Mikaheli, Mi Ka EL: Kwo kuderha «Ndi oyumânîne na Nnâmahanga, ndi oli aka Nnâmahanga».

19 Anacimbwîra erhi: «Orhayôbohe wâni muntu orhonyire bwenêne, omurhûla gubè haguma nâwe! Komera! komera!» Agôla mango akazâg'indesa, nashubibona emisî, nanaciderha nti: «Nnawîrhu aderhage bulya wamampa emisî!».»

Obulêbi

20 Anacimbwîra, erhi: «K'omanyire bici birhumire nyisha emunda oli? Bunôla nkola nashub'igend'ilwîsa omukulu w'Abapersi; na hanôla nyûsa, lolà oku omwâmi w'e Bugereki ânayisha.

21 «Cikwône nakubwîririra ebiyandisirwe omu citabu c'okunali; ntâye wayish'intabâlakwo abôla boshi okuleka Mikaheli, ye mukulu winyu".».

11

1 ye nshegemire bulya ye wantabâla bwenêne ye wanantugika.

2 Bunôla nkolaga nakubwîra eby'okuli.

Entambala ntanzi ekarhî k'Abaselesidi n'Abatolomeyo

«Lolà oku bâmi basharhu banacizûka omu Persi; owa kani ali agwêrhe obugale bulushire anali wa buhashe bunji erhi obwôla bugale bwâge burhuma, akusakusa abâ anali agwêrhekwo obuhashe boshi mpu bajilwa e Bugereki.

3 «Kandi anaciyisha omwâmi mulenga omu kulwa, anagwêrhe ecihugo cinene bwenêne, owanakazijira oku alonzize".».

⁴ “Hanôla abà amalengerera, obwâmi bwâge bwânagabanyika, bugabwe omu mpande ini z'igulu, ci arhabè oku iburha lyâge, arhanaci-bone obuhashe ali agwêrhe embere; ebwa kubà obwâmi bwâge bwamagabanyika bwa-manahâbwa abandi barhali b'omu iburha lyâge”.

⁵ “Omwâmi w'e mukondwè âyish'ibà wa misî minji kuguma na omurhambo wâge mukulu w'amatabâro, ciru n'oyôla murhanzi ayish'ibà muzibu kumulusha, anabè ye yîma; obwâmi bwâge bwanayish'ibà bwâmi bunene bwenêne”.

⁶ “Hano kugera myâka misungunu bashub'inywâna, na mwâli wa mwâmi w'emukondwè ârhumwa emw'omwâmi w'emwênè mpu bayumvikana. Ci obuhashe bw'okubà ko kwâge burhalinde, ciru n'iburha lyâge lyaherêrekera; ayish'ihêkwa bujà, ye yêne kuguma n'abâli bamuhesire, kuguma n'omwâna wâge n'ibà”.

⁷ “Muguma w'omu mulala gwâge, ayish'ilengerera ahâli hâge; ayish'ilwîsa engabo yâge, ayongoberera omu nyumpa nzibunzibu y'omwâmi w'e Mwênè, anabalwîsa anabahime”.

⁸ “Banyamuzinda wâbo, ensanamu zâbo z'ecuûma n'ebirugu byâbo by'engulo ndârhi by'amarhale n'eby'amasholo, âsabunga byoshi abihêke bujà e Mîsiri, na hano abà amâhumûka myâka minji omu kulwîsa omwâmi w'e Mwênè”,

⁹ “oyu wa buzinda anayongoberera omu bwâmi bw'emukondwè, ci kwônene anashub'ishubira omu cihugo câge”.

¹⁰ “Ci kwônene abâna bâge banashub'ikoza entambala, bashûbûze engabo nyinji; anayisha

ashandabane, azongezonge anabise engabo yâge oku nyumpa nzibunzibu”.

11 “Omwâmi w’e mukondwè anakunira, anakomekera agend’imulwîsa, agend’ilwîsa oyôla mwâmi w’e mwênè, anayisha adwîrhe engabo mwandu, n’erya yindi ngabo balilwîsa yanacihâna emunda ali”.

12 “Ogwôla mwandu amâhira eburhambî, gwânarhuma omurhima gwâge gucishinga; âyish’iyîrha ebihumbi by’abântu, ci arhashihime n’emisî”.

13 “Ebwa kubà oyôla mwâmi w’e Mwênè ashub’ishûbûza ezindi ngabo mwandu kulusha zirya za burhanzi, na hano kugera myâka misungunu anayisha arhabîre n’engabo nnene n’emirasano ya ngasi lubero”.

14 “Muli agôla mango bantu banji bâcîhindulira oyôla mwâmi w’e Mukondwè, n’abantu b’omu lubaga lwâwe nabo bâcîhindula mpu lyo ayûkiriza oku babonekeragwa, boshi banafâ”.

15 “Omwâmi w’e Mwênè ânayisha arhabîre. anahira engurhu oku lugo luzibu-zibu, okuboko kw’omwâmi w’e Mukondwè kurhâbè na misî minji ciru n’engabo yâge y’entwâli; barhabonc emisî y’okuderha mpu bahagaza”.

16 “Owali murhabalîre âjira kuli ye oku analonzize, na ntâye wacîshomya okumurhanga. Aj’iyûbaka omu karhî k’ecihugo anacishande nk’oku analonzize”.

17 “Ayish’ilâlira ayishe nk’oku emisî y’ecihugo câge enali, kandi ânayumvikana boshi naye; ânamuha mwâli wa mukâge lyo amuherêrekeza; ci okwôla kurhâhashikane, naye yêne arhâhashe”.

18 “Okubundi anabà ebwa lunda lw'ebizimba yo akola ayêrekerà, anarhòla binji muli byo ci musirika muguma mukulu amucika mpu arhabashârhirekwo, ciru kuhika âyabirwa okugalula ebijâci oku bindi”.

19 “Ahindamuka âshubire omu nyumpa nzibuzibu y'ecihugo câge, âhriribuka anakulumbè, barhânacimubonage bundi”.

20 “Owundi âyish'iyîma ahâli hâge, oyôla ârhuma omuhongêsa mpu bahongere ecikono c'obwâmi, ci enyuma za nsiku nsungunu âtyabukamwo, ci arhatyabuke n'abantu babona nîsi erhi omu ntambala”».

Antiyokusi Epifani

21 Ahâli hâge hâyish'ijà omuntu oshombirwe, oyu barhahe ecikono c'obwâmi; âbarhindakwo caligumiza, anayanke obwâmi omu minge.

22 Emisî yatulutumba embere zâge ânayishande kuguma n'omurhambo wali mulunganisa.

23 Omu kuyumvikana haguma naye akola ajira obwenge, akola arhabâla anahime n'engabo nsungunu.

24 Ayish'irhibukira caligumiza omu lugo lugale bwenêne lw'ecihugo; ajire oku bîshe na bîshe wa bîshe wâge barhajiraga, anyaga akîbo n'akabale, agukumbe obugale boshi, ciru âbà n'omuhigo gw'okurhabâlira enyumpa nzibunzibu, ci kuhika mango malebe.

25 Ayish'icihunika n'emisî yâge n'oburhwâli bwâge oku mwâmi w'e Mukondwè, âyisha adwîrhe ngabo mwandu. N'oyôla w'e Mukondwè anarhabâla n'engabo nyinji na ya misî kulusha, ci ârhahashe, bulya hayish'ibà obugoma kuli ye.

²⁶ Engabo yâge yâshandâla na banji bakumba batumirhwe okwabayîrha.

²⁷ Abôla bâmi babirhi bakaz'ilonza omu mirhima yâbo kurhi bankayîrhana mwo, ciru amango bashimânane oku mêza maguma, ngasi muguma akaz'ibwîra owâbo ebinwa bya obunywesi ci ntâye wabêrwa muli okwôla bulya obuzinda bujira amango gâbo.

²⁸ Ayishishubira omu cihugo câge n'obugale mwandu ci erhi n'omurhima gwâge gushombire okulagânana kwimâna, akola ajira anashubire omu cihugo câge*.

²⁹ Hano amango gahika anashubira olunda lw'e Mukondwê, ci kwônene akwôla ashub'irhabâlira ecihugo kurhacibe nka okwa burhanzi.

³⁰ Enkuge z'e Kitimi zamâyisha zimurhabâlîre, lêro obwôla abule oburhwâli; ânahindamuka acîgalukire, ânabona omutula gw'endagâno nyimâna anajira ashubiyumvanya kandi na balyâla barhangig'ilekêrera endagâno nyimâna†.

³¹ Emirhwe y'abasirika barhumirwe naye bânayisha barhabîre, bânasherêza aka-Nyamuzinda kazibu-zibu; banarhenza enterekêro y'ensiku n'amango, bâ nahiraho ebyâbo by'okusherêza.

³² Abagomera Endagâno bâyish'ihemuka n'ebinwa byâge binunu, ci olubaga lwa balya bayishi Nyamuzinda wâbo banasêza buzibu, bakole.

* **11:28 11, 28** Okulagânana kwimâna: kwo kuderha lubaga lwishogwa. † **11:30 11, 30** Abalekaga endagâno nyimâna: Baligi Buyahudi balekaga idini lyâbo, bagend'ishimba idini ly'Abagereki.

³³ Abashamuka b'omu lugo bânajà bayigîriza bwenêne, ci kwônene banayîrhwa n'engôrho kandi erhi n'omuliro, omu kuhêkwa bujâ n'omu kunyagwa omu mango malebe.

³⁴ Amango hakarhiribuka hanyi baâbarhabâla n'okwôla kurhume banji bayûshûka kuli bo kwa burhebanyi.

³⁵ Baguma omu bigîriza bâyish'irhiribuka, lyo bacêsibwa, barhangulwe banabè bêru-kwêru kuhika amango gahike, ebwa kubà hali amango gâjizirwe.

³⁶ Omwâmi anakazijira oku analonzize yêshi acîhire enyanya acîkuze kulusha ngasi nyamuzinda, na kuli Nyamuzinda wa banyamuzinda anaderha ebinwa bishologosire, anahêrwa omu byâge kuhika obukunizi buyunjulire; ebwa kubà okwarhegesirwe kwanabà.

³⁷ Arhakenge oli na nyamuzinda wa b'îshe oli nyamuzinda wa bakâge; arhakenge nyamuzinda ciru n'omuguma ebwa kubà âcîkuza kulusha byoshi.

³⁸ Ci kwônene agend'ikuza nyamuzinda w'omu nyumpa nzibunzibu aha anabêra; ali nyamuzinda oyu ababusi bâge barhayishigi, akaz'imukuza n'amasholo, n'amarhale n'amabuye g'engulo ndârhi n'ezindi njuma nyinjinjà.

³⁹ Ayûbaka engurhu z'enyumpa nzibuzibu kuli oyôla nyamuzinda w'ahandi; ngasi bakanakaz'iyishimushenga, anabavangulira binji bya kubahêka irenge, abahè obuhashe kuli bantu mwandu, abagabire na mashwa manji omu kubahemba.

XI. Amango g'amarhangulo n'amango g'obucire

Owal'irhindibuza âyûrha

⁴⁰ Hano amango gahika, omwâmi w'emukondwè ânayisha al'irhangula okumulwîsa. Omwâmi w'e Mwênè, anacirhunika kuli ye, ayishe adwîrhe engâlè, banyakulwîra oku nfarasi n'enkuge mwandu, ânayongobera omu bihugo abishandabanemwo, anayunjule mulibyo.

⁴¹ Anahika cingana omu cihugo c'omu ndalâlâ n'binônò by'abantu byânafà; ci abâla bamufuma: Edomu, Mowabu n'omulala gwa bene Amoni.

⁴² Agwârha ebihugo n'okuboko kwâge, ciru Mîsiri ârhafume.

⁴³ Ayîma omu masholo, omu marhale n'omu bindi bintu binjinjà by'e Mîsiri; Abanya-Libiya, Abanya-Etiyopiya bâyisha bali mushiga.

⁴⁴ Ci kwônene emyanzi yarhenga olunda lw'e buzûka-zûba n'olunda lw'emwênè yâmufudusa okubundi ânagenda n'obukunizi bunenene mpu agend'iyîrha n'okumalîra embaga.

⁴⁵ Anatwa ebirâlo ekarhî k'enyanja n'entondo z'ahantu hatagatîfu. Kandi bwânaba bwo buzinda bwâge, na ntâye wankamurhabâla.

12

¹ Muli agôla mango ânayimange Mikaheli ye murhambo mukulu, ye wâyish'ilikûza abâna b'olubaga lwâwe, n'agôla mango gâbà mango ga malumwa galya garhasag'ibonekana bundi kurhenga ishanja linasingwa kuhika muli agâla

mango. Na muli agôla mango olubaga lwawe lwâyôkoka, ngasi yêshi wankabà ayandisirwe omu citabu.

Obufûke n'oluhembo

² Na banji omu bafîre banabishwa ekuzimu, bâyish'ifûka, baguma oku buzîne bw'ensiku n'amango, abandi bânafukane enshonyi n'obuhane bw'ensiku n'amango*.

³ Abirhonzi bâyish'ilangala nka bumoleke bw'omu malunga, na balya bàmanyisize abandi enjira y'obushinganyanya bâyish'imoleka nka nyenyêzi z'oku nkuba ensiku n'amango.

⁴ Nawe wâni Daniyeli obîkirire ebyôla binwa onashwêke bwinjà ecitabu kuhika oku mango mazinda. Banji bâyish'icîhugunyira eyi n'eyi, n'okumanyîkana kwayûshûka.

Okufundika obulêbi

⁵ Niono Daniyeli nashub'ibonekerwa, nalola oku bantu babirhi bâli bayîmanzire, muguma oku cikwi ciguma c'olwîshi n'owundi oku cindi cikwi c'olwîshi.

⁶ Muguma muli bo anacibwîra omuntu wali oy-ambîrhe omushangi gw'ecitâni n'owali enyanya zâbo omu lwîshi erhi: «Mangaci byâhwa ebîra bintu by'okusômeza?»

⁷ Nanacyumva izû ly'oyôla muntu waliyambirhe ogw'ecitâni anali enyanya zâbo

* **12:2 12, 2** Abayahudi ba mîra bwenêne, barhamanyaga oku abâfîre bacifûke. Ebitabu y'Endagâno ya Mîra biyigîrize oku bufûke bw'abafîre, biri bisungunu. Ci, ecitabu ca Daniyeli, ciri ciguma muli ebyo biyigîrize bwinjinjà obufûke bw'abafîre (Rhulole muli 2 Mak 7, 9.14; Bush 2, 23; Iz 26, 19).

omu lwîshi. Ayinamulira okuboko kulyo enyanya omu malunga n'okuboko kumoshu, anacilahira oku izîno lya Nnamubâbo ozîne, erhi: «Hano kugera amango, mango garhali manyi n'ecihimbi c'amango na hano bayûsa okufunyâza emisî y'olubaga lutagatîfu, go mango ebyôla byoshi byaâhwa.»

⁸ Niono nanaciyumva okwôla ci ntayumvagya kwo kuderha kurhi. Nanaciderha nti: «Yâgirwa Nnawîrhu, cihî câbà cizinda muli ebîra bintu byoshi?»

⁹ Anaciderha erhi: «gendaga wâni Daniyeli, ebwa kubà ebyôla binwa bifulisirwe binafulisirwe kuhika oku mango mazinda.

¹⁰ “Banji bâyishicêsibwa, bâyeruhe, bânarhangulwe, nabo abagalugalu banakaziyôrha bajira amagalugalu gâbo, na ntà mugalu-galu wâyumva okwôla, ci abashinganyanya boki bâyumva”.

¹¹ “Kurahenga amango enterekêro y'ensiku n'amango yâbà yamârhenzibwa na muli agôla mango bahireho obuhanya bw'okusherêza, hâgera nsiku cihumbi na magana abirhi na nsiku makumi gali mwenda”.

¹² “Iragi lyâge owankayôrha ali masû akanahika oku nsiku cihumbi na magana asharhu na nsiku makumi asharhu n'irhanu”.

¹³ “W'oyôla, ocisêze ohike ebuzinda, orheng'ihûmûka, wânayish'iyîmanga ohâbwe

oluhembo lwâwe aha buzinda bw'ensiku.”»†

Ecigabi ca 13 cirhenga omu LXX n'omu Vulgata

13

Daniyeli atwa olubanja lwa Suzana

¹ Hali muntu muguma wayûbakaga e Babiloni, n'izîno lyâge ye Yowakimu.

† **12:13 12, 13** Omu cihebraniya-Arameyo, ho ecitabu ca Danieli cihwera aha. Ebigabi n'emilogo yalibuzire omu LXX, Bibliya ya Cigereki y'omu myâka 400 embere za Kristu*, byarhozirwe n'abalenga omu Daniel w'ecigereki n'omu Vulgata ya Jerome*, muntu murhanzi rhanzi wahindulaga Bibliya yoshi kurhenga Cihebraniya kujà omu cilatini; alamaga aha Betelehemu myâka 400 enyuma za Kristu: <https://www.academic-bible.com/en/online-bibles/septuagint-lxx/read-the-bible-text/bible-text/12.1.2021>). Omwo LXX na muli Vulgata mwo abalenga barholire: Dn 13: olubanja Daniyeli atwiraga Suzana; Dn 14: Daniyeli àyîrha enjoka y'omuzimu Beli ànayemeza mwâmi w'e Babiloni oku Nyamuzinda Ozîne abà muguma dolodolo; mwâmi arhegeka oku abamushiga boshi bakâharâmya oyo Lungwè muguma yêne; <https://www.academic-bible.com/en/online-bibles/biblia-sacra-vulgata/read-the-bible-text/2.1.2021>). Bulya Abayahudi bali burhè bw'okubona Abaroma babashabire aka-Nyamuzinda omu mwâka 70 enyuma za Kristu, erhi bakola bajira olukalaba lw'ebitabu bya Bibliya omu mwâka 90 enyuma za Kristu, bahambalikanya Abaroma n'Abakristu, barhòla ebitabu bicigwêrhe emyandiko omu cihebraniya byône. Ntyo balahira ebirhenzire omu LXX, nka 1 Mak; 2 Mak; Bush; Burhimanya Bene Sira, Tobiti; Baruki na Yudit

² Anaciyanka omukazi izîno lyâge ye Suzana, mwâli wa Helkiyasi, ali mukazi mwinjinjâ na mukazi orhînya Nnâmahanga.

³ Bulya ababusi bâge bâbâga bashinganyanya, balera mwâli wâbo omu kushimba oburhegesi bwa Mûsa.

⁴ Yowakimu ali muntu mugale bwenêne, anali agwêrhe obusâni aha burhambi bw'enyumpa yâge, n'Abayahudi banji bakazâgijâ aha mwâge bulya ali wa lukengwa kulusha abandi boshi.

⁵ Muli ogwo mwâka bâli bacîshozire bagula babirhi omu lubaga b'okutwa emmanja, bâli bantu akâla kanwa ka Nnâmahanga kayêrekîre erhi: «Obubî e Babiloni buhubusire, budwirhwe n'abashosi batwa emmanja, abalolwa nka barhegesi b'olubaga.»

⁶ Bàkomeraga aha mwa Yowakimu na ngasi boshi bâli bagwêrhe emmanja ho bakazâg'ibashimâna.

⁷ Mûshi, erhi olubaga lwabâga lwamâgenda, Suzana anaj'îlambagira omu busâni bw'ibâ.

⁸ Abo bashosi babirhi bakazâg'imubona ngasi lusiku ali cîlambagiza, barhondêra okukaz'iyumva omwîfinjo kuli ye.

⁹ Bahûrha obukengêre, bàkaz'iyûbika amasû barhagilola enyanya, ciru n'okukengêra emanja zishingânîne.

¹⁰ Bombi omurhima gwakaz'ibalya erhi ye orhuma ci barhabwîranaga ezôla ntanya,

¹¹ bulya bakazâgiyumva enshonyi z'okumanyîsa oku bacîfinja okumuyanka, cikwône

¹² bakazâg'igungêza ngasi lusiku amango

bankarhinda kuli ye.

¹³ Lêro lusiku luguma basêzerana ntya: «Rhu-jage emwabirhwe gakola mango ga kulya emidi ganôla.» Kandi banagenda burhagenda.

¹⁴ Ci erhi bagaluka bashimânana n'omu kucîdôsa cici cirhuma, balinda bamanyisanya bwinjinjà kurhi bamwifinja. Okubundi banaciyumvanya oku mango bankahash'imubugâna ali yêne.

¹⁵ Abo bakazâg'igungêza amango gakwânîne. Ka lêro Suzana arhamânayisha nk'oku anakômerera okujira enzindi nsiku erhi analusibwe na bananyere babirhi bônene; alonza okucishukira mulya busâni ebwa kubà idûrhu lyâli linji.

¹⁶ Ntâ wundi muntu wali mwo okuleka balya bashosi babirhi bàli bacîfulisire banadwîrhe bamugungêza.

¹⁷ Anacibwîra balya bananyere erhi: «kanyi muj'i nderhera amavurha n'ensabuni, munayi-gale enyumvi z'obusâni ncishuke.»

¹⁸ Banacijira nk'oku anahunyire, n'erhi babà bamayigala enyumvi z'omu busâni, bagerera omu gundi muhango gwâli e burhambi, mpu baj'imulerhera ebi anabahunyire; barhâli bamanyire oku abôla bashosi bàli bacîfulisire.

¹⁹ Erhi balya banyere babà bamâhuluka, balya bashosi bombi banacipamuka, banacicîhunika kuli Suzana n'okumubwîra mpu:

²⁰ «Lolà enyumvi ezîra ziri mpamike na ntâye odwîrhe arhubona, rhunadwîrhe rhwakwifinja, yêmêra okwo rhukuhûnyire, oleke rhukuyanke.

²¹ Okalahira rhwaj'ihamîriza rhuderhe oku

omwâna w'omusole anali haguma na nâwe, n'oku co carhumaga ohulusa balya bananyere.»

²² Suzana ayîsa aderha erhi: «Obuhanya bwa-manyishira ngasi lunda. Njizire ntyo nfîre, ndahîre nalyo ntamufumiri.

²³ Ci kwônene okuli kukulu kuli nie, nfîre omu maboko ginyu buzira kujira akantu, ahâli h'okuhemuka omu masû ga Nyakasane.»

²⁴ Oku bundi Suzana anaciyâkûza n'izû linene, nabo balya bashosi bamuhamagaliza nk'okwôla anahamagazagya.

²⁵ Muguma muli bo alibirhira ebwa nyumvi z'obusâni aziyigula.

²⁶ Erhi abâli omu nyumpa bayumva olwo lubî omu busâni, baciloha embuga kugerera omu muhango gw'eburhambi mpu bagend'ilola ecabîre.

²⁷ Erhi balya bashosi bayûsa okuganîra, enshonyi zagwârha abashizi, bulya ntà mango ciru n'eliguma bakola bayumvîrhe kwa bene okwôla kuli Suzana.

²⁸ Erhi buca, erhi olubaga lubà lwamalundumana aha mwa Yowakimu, ibà wa Suzana, balya bashosi babirhi nabo bayisha ci erhi n'omurhima gwâbo gyunjwîre nkengêro mbî z'okuyîsa Suzana.

²⁹ Banacibwîra olubaga mpu: Murhumize, bajilêrha Suzana mwâli wa Helkiyasi, mukà Yowakimu. Banacimurhumiza.

³⁰ Naye ayisha analusibwe n'ababusi bâge n'abâna bâge na bene wâbo boshi.

³¹ Ci Suzana âli w'iranga licire na mwinjinjà bwenêne.

³² Kulya kubà ali acîhundikire obusù, abôla bîsi barhegeka mpu bamurhenze akôla kirhubo, kwàli kulonza okucîsîmîsa n'obwinjà bwâge.

³³ Ci bene wâbo boshi na ngasi bandi bâli bamumanyire bakaz'imulakira.

³⁴ Oku handi balya bashosi bombi banaciy-imuka bajà eruhya, bamulambûlira amaboko oku irhwe.

³⁵ Naye, oku alaka, anagalamira enyanya emalunga ebwa kubà omurhima gwâge gwàli gucîkubagire Nyakasane.

³⁶ Balya bashosi banaciderha mpu: «Rhwayîshaga rhwalambagira rhwêne omu busâni, oyu mukazi anaciyisha boshi na bananyere babirhi, ene ayûsibabwîra mpu bahamike enyumvi z'omu busâni, anacibayôza.

³⁷ Omwânarhabana wali ocîfulisire ej'emunda ali, banagwishira boshi naye.

³⁸ Agôla mango erhi rhuli oku kafendefende k'obusâni, ene rhubona ebirhankaderhwa rhwakanyîriza aha bâli.

³⁹ Rhwanashimana bayankîne. Nyamurhabâna rhurhashire mugwârha, arhulusha misî, ene àbà amâyigula olumvi àrhufuma.

⁴⁰ Naye oyûla, ene rhubà rhwamamugwârha, rhwamudôsa olya mwânarhabana ye ndi.

⁴¹ Ci arhalonzize okumuderha. Byo binwa bîrhu rhuhamîrîze ebyôla.» Endêko yabayêmêra bulya bâli bagula bo banali batwi b'emmanja, banacitwîra Suzana okufà.

⁴² Oku bundi Suzana anaciyâkûza n'izù linene aderha, erhi: «Nyamuzinda w'ensiku n'amango,

we oyishi ehifulike, we bona ngasi kantu embere kabè,

⁴³ omanyire oku bunywesi obu bampamîrîze; lolà niono nafà n'obwo ntâco najizire muli ebîra byoshi banshobesire oku kunyîrha.»

⁴⁴ Nyakasane ayumva omusengero gwâge.

⁴⁵ Erhi bakola bali omu njira y'okuj'imuyîrha, Nyakasane azûsa enkengêro nyinjà omu murhima gwa mwânarhabana muguma, izîno lyâge ye Daniyeli.

⁴⁶ Ayâkûza n'izû linene aderha erhi: «Niehe ndi mwêru kwêru oku mukò gw'oyûla mukazi!»

⁴⁷ Olubaga lwahindamukira emunda ali, lwamudosa mpu: «Kwo kuderha kuci okwôla ode-sire?»

⁴⁸ Oku bundi, Daniyeli ayimanga ekarhî kâbo, aderha erhi: «Bene Israheli, ka musirahire obûla mwamatwira oyûla mwâlî w'Israheli okufà buzira kurhang'idôsa mwenene ngahi okuli kuli?

⁴⁹ Kanyi mushubirhangira olubanja ekagombe bulya kunywerha bamunywerhîre.»

⁵⁰ Oku bundi, olubaga lwagaluka dubaduba, abagula banacibwira Daniyeli, mpu: «Yisha nâwe rhujè ekagombe rhweshi, orhuyumvise bulya Nyamuzinda akuhîre obukulu b'okutwa emmanja».

⁵¹ Daniyeli anacibabwira erhi: «Mubayegûle, ngasi muguma kulî n'owâbo, mbasambîse».

⁵² Erhi babà bamayûsibakûla haguma, Daniyelia nacihamagala owaburhanzi anacimubwîra erhi: «We muntu washosihaliraga omu bubî, ebyâha wakazâg'ijira mîra byamajaga byayulubuka.»

⁵³ Wakazâg'itwa emmanja kubî, wakazirhuma bahana abêru-kwêru n'okufungira abâli omu bubî, n'obwo Nyakasane arhegesire mpu: «Orhahîra okatwîra omuntu mwêru-kwêru erhi omushinganyanya okufâ.

⁵⁴ «Akabâ wamubwîne, rhubwîrage aha burhambi bwa murhi mucu wamubonaga bo naye haguma?» Nyamulume anacishuza erhi: «Aha mutudu».

⁵⁵ Daniyeli anacimubwîra erhi: «nêci, bunywesi bwâwe bwanakuheza; lolâ oku mîra malahika wa Nyakasane ahâbagwa obuhashe mpu bakutwemwo kabirhi».

⁵⁶ Erhi abâ amâyûs'irhegeka mpu bamuyegûle, arhumiza mpu balêrhe owâbo, anacimubwîra erhi: «Wâni iburha lya Kanâni ci lirhali lya Yûda, iranga lyakurhebire n'amîru mabî gâhûsize omurhima gwâwe!

⁵⁷ «Ntyâla kwo wakazâgijirira bâli b'Israheli, obwôba bwakarhuma bagwîshira na ninyu ci mwâli wa Yûda yêhe arhalembîre obubî bwinyu».

⁵⁸ «Mbwîraga aha murhi mucu wabagwârhiraga bagwîshîre haguma? Anacishuza, erhi: Aha nshebeyi.»

⁵⁹ Daniyeli amubwîra erhi: Nâwe wamanywerha okurhalusire na bulenzi bwâwe bwakuyîrha, bulya malahika wa Nyamuzinda adwîrhe akulinga n'engôrho yâge mpu akuberemwo mpande ibirhi, akuherêrekeze.

⁶⁰ Oku bundi, endêko yoshi yabanda akahababo, yakuza Nyamuzinda ociza abamulangâlira.

⁶¹ Kandi, bakwâma balya bashosi bombi

Daniyeli anayagîrizagya erhi binwa byâbo by'obunywesi birhuma.

⁶² Acibagalulira galya mabî bâli balongîze omulungu wâbo. Ntyo banacibajirira nk'oku oburhegesi bwa Mûsa bwanalibudesire, banacirhegeka ababayîrha, ntyo omukò mwêru-kwêru gwafuma olwôla lusiku.

⁶³ Helkiyasi boshi na mukâge bakuza Nyamuzinda erhi okwôla kucira kwa mwâli wâbo Suzana kurhuma, kuguma n'ibâ Yowakimu n'abalungu bâge, bulya ntà bubî bwabonekîne kuli ye.

⁶⁴ Daniyeli akuzibwa bwenêne embere z'olubaga kurhenga agôla mango n'omu gandi mango gakulikiraga.

Ecigabi ca 14 cirhenga omu LXX n'omu Vulgata

14

Daniyeli n'abadâhwa ba Beli

¹ Erhi mwâmi Astiyage aba amashimana b'îshe banyakwigendera ekuzimu*, Sirusi w'e Persi ahâbwa obwâmi. Daniyeli ali omu barhonyi ba mwâmi ye wanali wa lukengwa kulusha abandi boshi.

² Abantu b'e Babiloni bajiraga omuzimu wâbo bakazâg'ikenga bwenêne ye Beli. Ngasi lusiku bakâg'imurherekêra ngega ikumi n'ibirhi za

* **14:1 14, 1 14, 1:** Eyi nshambâlo eyerikine kurhi okuharâmya banyamuzinda bw'obunywesi kurhabâ kushingânine: Lolâ muli Bush 13-16.

nshâno, bibuzi makumi ani na rhubindi ndarhu rhw'idivayi.

³ Mwâmi naye amukengaga bwenêne na ngasi lusiku akazâg'ija emunda ali aj'imuharâmya; ci Daniyeli yehe akaz'iharâmya Nyamuzinda wâge.

⁴ Mwâmi anacimubwîra erhi: Cirhuma weki orhaharâmya Beli? Daniyeli ashuza erhi: «Bulya ntaharâmya abazimu bajiragwa n'okuboko k'omuntu, ci mparâmya Nyamuzinda Ozîne, ye walemaga empingu n'igulu, ye onali mukulu wa ngasi ciremwa coshi.»

⁵ Mwâmi amubwîra erhi: «Ka weki orhabona bula oku Beli aba nyamuzinda ozîne. Ka orhabona ebi alya n'ebi anywa ngasi lusiku?»

⁶ Daniyeli acimwemwêsa ashuza erhi: «Orhacirhebaga woliha, mwâmi; Beli liri ibumba omu ndalâlâ na mushige omulinga e mugongo, ntâ mango asagilya erhi okunywa.»

⁷ Mwâmi, omu kukunira, ahamagala abadâhwa ba Beli anacibabwîra erhi: Akabâ murhambwîziri ndi okazilya ebiryo by'enterekêro, mwâfâ mweshi na mukanyêreka oku Beli onabirya, Daniyeli anafe ebwa kubâ amahemukira Beli. Daniyeli anacishuza Mwâmi erhi: «kwo binabâge ntyôla nk'okwo odesire.»

⁸ Abadâhwa ba Beli bâli makumi gali nda, buzira kuganja abakazi n'abana.

⁹ Mwâmi boshi na Daniyeli banacija omu ka-Beli. Abadâhwa ba Beli banaciderha mpu lolâ oku rhukola rhwahuluka rhuje embuga, nâwe we oyôla yâgirwa nnawîrhu, ojire bahire ebiryo n'idivayi livange omu ka-Beli kandi wanayigala olumvi onahire kwo enaniko y'ehigondo hyâwe.

¹⁰ N'irhondo sêzi ojà munôla ka-Beli okashimâna ebiryo byoshi birhâlirwe na Beli rhunafe; n'akabirya erhi Daniyeli orhuderhîre eby'obunywesi, ye wâfâ.

¹¹ Bâli bamanyire ehijira bakazâg'igereramwo idako ly'amêza, hirhanali himanyirwe, hyo bakazâg'iyombôkamwo, bayishe barhôle enterekêro zoshi.

¹² Erhi babà bamâyus'ihuluka n'erhi mwâmi abà amayûs'idêkereza ebiryo embere za Beli,

¹³ Daniyeli arhegeka mpu abarhumisi balêrhe oluvù, banacilugalagaliza omu bululi boshi erhi na mwâmi yêne adwîrhe abona. Kandi banaci-huluka, bahamika olumvi banacihira kwo ehi-nanîzo hy'ehigondo hya mwâmi, banacigenda.

¹⁴ Erhi bubà bwâyizire, abadâhwa bàyongerera omu nyumpa nk'oku bana komêreraga boshi na bakâbo n'abâna bâbo balya bananywa byoshi.

¹⁵ Mwâmi anacizukiriza sêzi sêzi boshi na Daniyeli.

¹⁶ Anacidôsa, erhi: «Ka orhunanîzo rhuli rhugumaguma wâni Daniyeli?» Naye ashuza, erhi: «Nêci woliha, rhuli rhugumagumâ.»

¹⁷ Erhi bayûs'iyigula olumvi n'okulola oku mêza, mwâmi ahamagaza n'izù linene, erhi: Oli mukulu mushâna Beli, ntà bunywesi bukubakwo.

¹⁸ Daniyeli asheka anacihanza mwâmi mpu arhashubig'ija kuli kulusha.

¹⁹ Mwâmi anacishuza, erhi: «Namâbona en-shando z'abalume n'ez'abakazi n'e z'abâna.»

²⁰ Mwâmi omu kukunira bwenêne anacirhuma abagend'igwârha abadâhwa kuguma na bakâbo

n'abâna bâbo, banacimuyêreka omuhango bakazâg'igereramwo bakola baj'ilya ebiri oku mêza.

²¹ Anacirhegeka babanigûza boshi, aha na Daniyeli olya Beli, naye amuvungunyula n'enyumpa yâge.

Daniyeli ayîrha enjoka

²² Habâga n'enjoka nnene bwenêne, n'abantu b'e Babiloni bakazâg'iyikenga nka muzimu wâbo.

²³ Mwâmi anacibwîra Daniyeli, erhi: «Ka kandi wâderha mpu oyûla naye ali wa mulinga? Lolà oku azîne, na kulya alya, ananywe: o-rhankaderha mpu arhali nyamuzinda ozîne, harâmya yel!»

²⁴ Daniyeli ashuza, erhi: «Niono mparâmya Nyamuzinda bulya ye obà Nyamuzinda ozîne, eyira erhali nyamuzinda ozîne. Okalonza onyêmêrere yâgirwa mwâmi wabona oku nayîrha eyi njoka buzira ngôrho nîsi erhi karhi.»

²⁵ Mwâmi anacishuza, erhi: «Nkuhîre yo.»

²⁶ Okubundi Daniyeli anaciyanka obulembo bwîru, n'amavurha n'obôya anacibidêkera omu mîshi âjiramwo emibumbuli miburunguse akaz'iyikweba omu kanwa k'enjoka. Erhi enjoka eyûs'ilya yafâ. Daniyeli anacimubwîra, erhi: «Alaga oyu muharâmya!»

²⁷ Abantu b'e Babiloni erhi bamanya ogwôla mwanzi bagaya bwenêne banacihigira mwâmi. Banakaderha, mpu: «Mwâmi akola Muyahudi, mpu kali ashabwîre Beli, ayîrha n'abadâhwa abanigûza.»

²⁸ Banaciyisha bajà emunda mwâmi ali banacimubwîra, mpu: «Oruhè Daniyeli n'okalahira rhwakuyîrha rhunaherêrekeze enyumpa yâwe».

²⁹ Mwâmi erhi abona kurhi bamugosire, banadwîrhe bahagaza, ayôboha, asezibwa oku baha Daniyeli.

Daniyeli akwêbwa omu bulumba bw'entale

³⁰ Banacimukwêba omu bulumba bw'entale, anacibêramwo nsiku ndarhu.

³¹ Omwôla bulumba mwâli ntale nda, ngasi lusiku zakazâg'ihâbwa mirhumba ibirhi ya bantu na bibuzi bibirhi. Ci lêro barhabahaga bici ezo nsiku mpu lya zilya Daniyeli.

³² Muli agôla mango erhi omulêbi Habakuki àli e Yûda; erhi aba amarheganya empana n'omugati, abishana omu cirhimbiri mpu akola ashegula abadwîrhe barhema emburho omu mashwa.

³³ Malahika wa Nyakasane anacibwîra Habakuki, erhi: «Ohêke ebyôla biryo e Babiloni, obihêkere Daniyeli omu bulumba bw'entale».

³⁴ Habakuki anacishuza, erhi: «Yâgirwa Nyakasane, ntishi e Babiloni ntanamanyiri obwôla bulumba ngahi buli.»

³⁵ Okubundi malahika anacimugwârhirira oku irhwe, amugwârhirira omu mvîri amuzurundukana aj'imudêkereza e Babiloni oku nyanya lya bulya bulumba yeshi anayisha ahumagira.

³⁶ Habakuki anaciyâkuza, erhi: «Daniyeli, Daniyeli, yanka ebiryo Nyamuzinda akurhumîrel»

³⁷ Daniyeli anaciderha, erhi: «Wamankengera, yâgirwa Nyamuzinda, orhanalekêrera abakuzigira.»

³⁸ Daniyeli ayimuka, anacirhondêra alya na malahika wa Nyakasane ashub'iyanka Habakuki amushubiza ho na halya emwâge.

³⁹ Oku lusiku lwa kali nda, mwâmi ayisha akola al'ilakira Daniyeli; anacihika aha bulumba, anacilâba, abona oku Daniyeli abwârhire.

⁴⁰ Anacihamagaza n'izû linene, erhi: «Oli mukulu, Nyakasane Nyamuzinda wa Daniyeli na ntà wundi Nyamuzinda ohabà okuleka we!»

⁴¹ Anacirhenza Daniyeli mulya bulumbà. Arhegeka mpu balya bàli balonzize okumuyîrha babe bo bahira omwôla bulumba; oku banabakwêbamwo ntya, entale zabamaka zabafonfomera erhi na mwâmi banadwîrhe balola.

BIBLIYA NTAGATIFU OMU MASHI
The Holy Bible in the Shi language of the Democratic
Republic of the Congo: Bibliya Ntagatifu omu mashi
(Bible with Deuterocanon)
La Sainte Bible en langue shi de la République
démocratique du Congo

copyright © 2024 BUKAVU Mashi and other Kivu Languages Bible

Language: Mashi (Shi)

Contributor: BUKAVU Mashi and other Kivu Languages Bible

Bibliya aha nfune ajage n'emurhima n'omu bijiro

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-07-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Jul 2025 from source files dated 2 Jul 2025

32d7d8c6-4f1f-556c-bf3d-9ed771bbfd1e